

ISSN 1302-3519

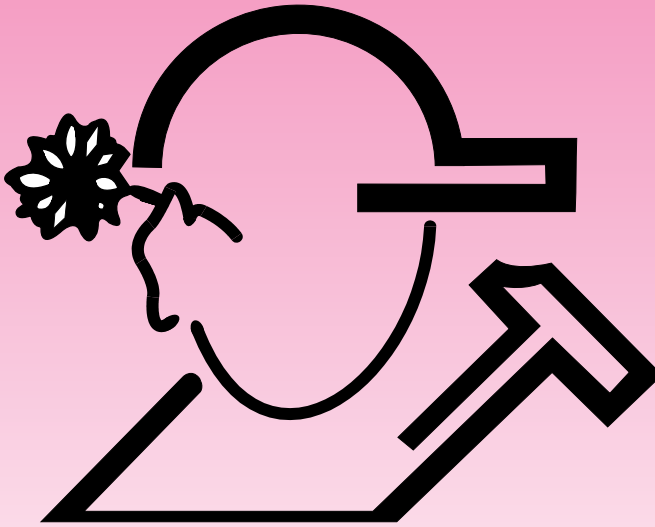
ÇALIŞMA ORTAMI

İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 116

Mayıs - Haziran 2011

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Her Yer Kan ve Barut Kokuyor; Gözyaşı Seller Gibi Akıyor
- OSTİM Patlamalarının İlk Düşündürdükleri
- Çim Biçerken İş Güvenliğini Düşün
- BÜYÜTEÇ : Öğrenci Sağlığı
- Rüya Gibi Bir Başarı Öyküsü
- İşyeri Şiddeti ve Taciz : Bir Avrupa Fotoğrafı
- e-Oylama Yoluyla İşçi Sağlığı İş Güvenliğinde Katılım
- Bir Yazı Yarışması Duyurusu : 1. "Toplumsal Sorumluluğumuz" Yazı Yarışması
- Seyyar Zımpara Taşı İle Taşlama Yapılması

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuzu
Ödemek İster misiniz?*

*Fişek Enstitüsü'nün 29. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 19. Yılı*

www.fisek.org.tr

Her Yer Kan ve Barut Kokuyor; Gözyaşı Seller Gibi Akıyor

Derleyen: Emirali KARADOĞAN*

"Çocuklar, dünyamızın geleceği, umudu... Onları çok seviyoruz". Nereden belli ? "Dilin kemiği yok derler". İşte bu da, onun söylediği yalanlardan... Dünya uçuşuruma gidiyor. En güvende olanlar bile, yarın ne olacak belli değil. Savaş rüzgarları sınır tanımıyor. Mutluluk türkülerinin söylendiği, güzel müziklerle çocukların neşe içinde oynadığı doğalar, bir anda gökten yağın bombalarla cehenneme dönüşebiliyor.

Çocuk Hakları ve Gelip Geçen 2010

2010 yılı, 12 Ocakta Haiti'de yaklaşık 230 bin kişinin hayatını kaybettiği ve ardından Şili'de meydana gelen deprem ve onun yol açtığı felaketlerle başladı.

Mart ayında BM İnsan Hakları Konseyi'nde, bu yılki "Çocuk Hakları Günü'nün teması "cinsel şiddet" olarak kabul edildi. BM İnsan Hakları Konseyi'nin, Çocuk Hakları Komitesi (CRC) bünyesinde bir şikayet mekanizması oluşturacak olan, yeni Opsiyonel Protokol tasarısına başlanmasına izin vermesiyle beraber, çocuk hakları büyük bir güç aldı.

Nisan ayında İzlanda da patlayan Eyfjallayöküll (Eyjafjallajökull) yanar dağının oluşturduğu toz ve kül bulutu Avrupa'yı da etkisi altına aldı. O bölgedeki insan haklarının şeffaflığından ve belirsizliğinden kaygı duyan Asyalı Kadın ve Çocuklar Komisyonu (ASEAN's Women and Children's Commission), bölgedeki insan haklarının savunulması gündemiyle toplandı,

Aynı ay içerisinde, kötü başlayan yıl Vatikan için daha da kötü oldu. Katolik Klisesi'nde çocuklara yönelik cinsel istismarın boyutları ortaya çıktı ve 2 kişi tutuklandı. Asıl ilgi çekici olan ise, BM Çocuk Hakları Komitesine konuya cevaben ancak 13 yıl gecikmeli olarak bir rapor sunulmasıydı.

29 Nisan'da dünyanın ilk 'Çocuk Büyük Elçiliği' ve aynı zamanda Makedonya'nın ilk uluslararası sivil toplum örgütü olan MEGJASHI, 18'inci kuruluş yıldönümünü kutladı. Megjashi, 2010 yılı içerisinde çocukların hakları ve bu hakların sistematik ile ilgili 3 adet e-mektup yayınladı. Bu mektuplarda çeşitli konu başlıklarına değinilerek, konularla ilgili detaylı bilgi verildi.

Megjashi aynı ay içerisinde, özellikle Türkiye'de de çok alışık olduğumuz bir konuya dikkati çekti: Çocukların politik amaçlar ve gösteriler için manipüle edilmesi. Herhangi bir politikacının, parti başkanının, belediye başkanının bir yeri ziyaretinde özellikle okul ve işgünü olmayan tatil günlerinde çocukların onları karşılamaları için sokaklara dökülmesi büyük tartışmalara yolaçtı. Megjashi'nin bu konuya dikkat çekmesi üzerine Makedonya'da eğitimden sorumlu bakanlık araştırma ve soruşturma başlattı. Megjashi, çocukların politik amaçlara alet edilmesinin eğitim ilkelerine ters düştüğünü savunarak tepki gösterdi (Megjashi, 2010).

Mayıs ayına, Belçika'nın kız çocuklarının başlarını kapatması yasaklayan ve çocuk haklarını provoke eden düşüncelerin ve toplu hareketlerin ortaya çıkması damgasını vurdu.

25 Mayıs'ta CRC'nin her iki Opsiyonel Protokolünün Genel/uluslararası onayı için küresel bir kampanya başlatıldı. Ek bir gelişme olarak, silahlı çatışmalarda çocukları kullanarak hak ihlallerinde bulunan ülkeler ve asi grupların da bir listesini de içeren küresel bir rapor yayınladı. Aynı dönemlerde, Tayland'da iki aylık bir er-telemenin ardından siyasi protestolar doruk noktasına ulaştı. Her iki taraftan da çocukların işkenceye maruz kaldıklarına yönelik iddalar öne sürüldü.

Resim www.bhagas.blogspot.com, adresinden alınmıştır.

Haziran ayı, çocukların da yer aldığı ev hizmetçilerinin haklarını koruyacak olan yeni bir küresel aracın (BM sözleşmesi, Protokolü vb) doğumunu müjdeledi. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Cenevre'de görüşmelerin ilk raundu için, hükümetler, işveren ve çalışanlarla görüştü.

2010'un en popüler olaylarından birisi de G.Afrika'da yapılan Dünya Futbol Turnuvası'ydı. Ancak CRIN farklı bir çerçevede kendi öz turnuvasını düzenledi ve ülkeleri çocuk hakları bağlamında eksenden kayma düzeylerine göre sıraladı. Özellikle çocuk hak ihlalleri nedeniyle Kuzey Kore ve Gana turnuvasının en altında yeri alırken; CRIN Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) de bunlardan çok uzak olmadığını belirtti; çünkü ABD, Dünyada Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni (CRC) onaylamayan iki ülkeden birisiydi.

Çocukların evlerinde de dahil olmak üzere her türlü bedeni cezalandırmayı yasaklayan ilk ülke olan Tunus, Temmuz ayının çocuk hakları açısından yıldızıydı. Kenya ufak bir farkla hemen arkasındaydı.

Ağustos ayında Birleşmiş Milletler, okullarda çocukların medeni ve siyasi haklarının nasıl sağlanacağı ile ilgili olarak hükümetlere danışmanlık yaptı. Değerlendirme şuan hazır durumda; ama ne yazık ki, ne öğren-

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

cilerin ne de STÖ'lere katılım fırsatı bile tanımadan hazırlanmış. "Bu fırsat 2011'de yakalanabilir mi" sorusu sorulmaya başlandı.

Ekim ayında CRIN, çocuklara yönelik, ölüm cezası, ömür boyu hapis ve fiziki şiddeti de içeren insanlık dışı uygulamaları yasaklayan için bir kampanya başlattı. Ekim ayında ayrıca, Kamboçya'da BM ajanslarıyla da ilişkisi olan ve çocuklara yönelik şiddetin olduğu ve gün yüzüne çıkarıldığı ikinci bir kuruluş tespit edildi. Diğer yandan aynı ay içerisinde, Avrupa Konseyi Roman vatandaşlara yönelik ayrımcılığın arttığı bu yıl, Fransa'ya AB'nin serbest Dolaşım Özgürlüğü direktifine aykırı davranışına yönelik olarak uyarıda bulundu.

Kasım ayında, uzun zamandır bekleyen, Avrupa Çocuk- Dostu Adalet Yönetmeliği sonunda onaylandı.

Şili'de 69 gün sonra maden göçüğünden kurtulan madenciler ülkenin karanlık yüzünün bir aydınlığı niteliğinde oldu. Buna karşın ülkede çocukların da içinde yer aldığı ve kendi topraklarında yaşam haklarını savunan Mapuça⁽¹⁾ yerli halkı, anti-terörist yasalarca suçlandı / tutuklandı. Mapuça'ların hikayesi, Amerika Kıtası Komisyonu'nun (Inter-American Commission) bu yıl gündeme getirdiği konulardan birisiydi. Amerika Kıtası Komisyonu aynı bağlamda, Peru'da çocukların ulusal silahlı kuvvetler ve terörist bir grup olarak kabul edilen 'Parlayan Patika' (Shining Path) tarafından silah altına alınması ve Meksika resmi kurumları kayıtlarınca da ortaya konan çocukların istismarı ve ortadan kaybolması gibi gündemlerle toplandı.

Resim, www.neslinozguroglu.com, adresinden alınmıştır.

Kasımla beraber, 148 ülkenin insan hakları kayıtları, Genel Periyodik Yeniden Gözden geçirme (Universal Periodic Review) kapsamında değerlendirildi. CRIN bu amaçla tüm raporlardaki çocuk haklarını gözden geçiren ve STÖ'lerin BM İnsan Hakları Komisyonu'nun yeni mekanizmasını nasıl kullandıklarını değerlendiren bir analiz yapmaya başladı.

Kasım ayında ayrıca, Avrupa Konseyi, Temmuz ayında yürürlüğe giren, Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına Yönelik Sözleşme'sine desteği arttırmak için, cinsel şiddete karşı bir kampanya başlattı. 'Underwear Rule' kampanyası ile çocukların başkaları tarafından beden dokunulmasını engellemek

için açıklamarda bulunmayı ve böyle durumlarda seslerini yükseltmelerine yönelik destek sağlamayı amaçlıyor (CRINMAIL, 2011).

Uruguay: Kanunla itilafli olan çocuklar için olan uyarı artırıldı.

Dünya İşkenceyi Önleme Örgütü, Uruguay Devlet Başkanı Mr. Jose Mullica'ya kanunla itilafli çocukların durumu hakkında endişelerini ifade eden açık bir mektup yayınladı.

İşkenceyi önlemeye, ortadan kaybolmalara, yargısız infazlara yönelik STÖ'lerin bir araya geldiği, dünyanın en geniş uluslararası iletişim ağı olan SOS ile koordine bir şekilde çalışan, Dünya İşkenceyi Önleme Örgütü (OMCT), Uruguay'daki çocuk hak ihlalleri ile ilgili olarak iki konu üzerindeki endişelerini dile getirdi. Mektupta, Uruguay'ın genel anlamda çocuk hak ihlallerini önlemeye yönelik iyi bir işbirliği olduğu vurgulanarak, son dönemlerdeki kanuni uygulamaların, çocuk ve ergenlerin özgürlüklerini ihlal ederek, daha da kötü hale getirdiği vurgulanmıştır.

Resim www.milliyet.com.tr adresinden alınmıştır

İki konuya Başkanın dikkatini çekmeye çalışan OMCT, ilk olarak, çocukların cezai ehliyet yaşını ve verilen ceza hükümlerini eleştiriyor. Bu bağlamda, ceza yaşının 18'den 16'ya indirilmesi, cezaların da 5 ila 10 yıl arasında değişmesi nedeniyle çocukların özgürlüklerinin kısıtlandığı belirtilirken; bu durumun BM'nin ilgili Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37b maddesine de aykırı olduğuna dikkat çekilmiştir. İlgili maddede çocukların özgürlüklerinin kısıtlanmasının son çare olarak düşünülmesi gerektiği; ancak bu durumda dahi olabilecek en kısa sürenin olmasına dikkat edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu bağlamda Uruguay'ın uluslararası hükümleri de çiğnemekte olduğu dile getirilmiştir.

İkinci olarak, Uruguay'da çocukların ve ergenlerin artan oranda istismara maruz kaldıklarını gösteren olayların artışına dikkat çekilmiştir. OMCT, özellikle kız çocuklarına yönelik tecavüz ve istismarların arttığı yönündeki endişeleri dile getirilmiştir. Bu amaçla Başkandan

yetkisini kullanarak bu olayların engellenmesine yönelik önlemlerin alınması istenmiştir. Ayrıca bu tür saldırılara uğrayan kurnbanların topluma yeniden kazandırılmaları için gerekli çalışmaların ve rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesinin gerekliliği de mektupta dile getirilen konular arasındadır. Sonuç olarak, dile getirilen bu iki önemli konuyla ilgili önlemlerin alınması ve Uruguay'daki çocukların ve ergenlerin güvenlik, korunma, ve haklarının güvence altına alınmasına yönelik etkili çalışmaların gerçekleştirilmeden yerine getirilmesi ve BM'in ilgili mekanizmalarına uyumunun sağlanması gerektiği dile getirilerek mektup sonlandırılmıştır (CRINMAIL,2010)

Dünyadan Kısaca:

Yemen'de, çok küçükken işlenen cinayet suçlamasıyla hakkında idam cezası bulunan Muhammad Samoum'un cezasının infazı, durduruldu. UNICEF ve Anrupa Birliği destekli 'Çocuk Hakları Kalitesi Organizasyonu'nun yargılamanın adil yapılmadığı, gerekli savunmanın yapılmadığı ve Muhammad'ın yaşının yanlış tespit edildiği gerekçesiyle, Adalet Bakanlığı ve Yüksek Mahkemeye uyguladığı baskı sonucu, idamı durduruldu. Bu aynı zamanda benzer durumda olan ve idamı bekleyen on çocuk suçluyu da etkiyecektir. UNICEF ve Kalite, Yemen Hükümetini, çocukların ya da herhangi bir kişinin, 18 yaşın altında işlediği cinayet suçundan dolayı idamla cezalandırılmasını kati şekilde engelleyecek/ortadadan kaldıracak düzenlemeleri yapması için zorluyor. Yemen hükümetine, Yemen'in taraf olduğu BM ve diğer Uluslararası sözleşmelerin hükümleri hatırlatıldı. UNICEF raporuna göre son beş yılda 14 çocuk suçlu idam edilmiş; Mohammad'ın da içlerinde bulunduğu 11 çocuk idam aşamasında ve 84 çocuk da ölüm cezası riski altına bulunmaktadır.

Resim, www.sdplatform.com, adresinden alınmıştır.

Çocukların Bedensel Cezalandırılmalarının Sona Erdirilmesi Küresel İnisiyatifi ve İsveç Çocukları Kurtarın Örgütü birlikte çocukların evde, okulda, bakım hizmetleri esnasında vb. maruz kaldıkları hertürlü bedensel cezalandırmaların hukuki yönüyle nasıl mücadele edileceğine yönelik strateji, yönetmelik ve tavsiyeleri içeren yeni bir rehber yayımladı.

Nepal'de hazırlanan yeni kanun taslağı eğer onaylarsa, çocukların yurttaşlık haklarına erişimini kısıtlayacak, hatta bir çok çoğunu vatansız bırakacak. Tasarıya göre, anne ve babanın yani ikisinin de Nepal vatandaşı olduklarını ispatlamaları durumunda doğan çocuk Nepal vatandaşlığına geçirilecek, hak edecek. Alternatif olarak, bir yerli bir de yabancı ebevenler Nepal vatandaşlığı için başvuru yapabilecek; ancak bu çiftlerde de 15 yıldır evli ve Nepal'de yaşamış olmaları şartı aranacak.

Hindistanın Delhi eyaleti hükümeti, eski çocuk işçilerin kurtarılmaları ve korunmalarına yönelik gerekli düzenlemeleri yapmadığı için eleştirildi. Çocuk Haklarının Korunması Ulusal Komisyonu'nun (The National Commission For Protection of Children's Rights -NCPCR) raporuna göre, çocukların rehabilite edilmeleri, ilgili otoriteler tarafından ciddi bir şekilde ele alınmadı.

Son günlerde, İngiltere'de iki çocuğun anneleri ile birlikte göz altında tutulmalarına yönelik bir vaka ile ilgili verilen bir karar, yüksek mahkemece hukuka aykırı bulundu. Mahkemece çocukların göz altına alınmadan önce, 1-11 yaş arası çocukların refah ihtiyaçlarının etkili bir şekilde göz önünde tutulmadığına hükmetti. 11 yaş post-travmatik stres bozukluğunun ortaya çıktığı yaş olarak görülüyor. Bu dava çocuk gözaltı vakalarının İngiltere'deki boyutunu da orta koydu: 2009 yılında İngiltere'de 1085 çocuk ve her biri 158 gün göz altında tutuldu (CRINMAIL, 2011a)

Dipnot

(1) Orta ve Güney Şili'nin ve Güney Arjantin'in gerçek Kızılderi sakinleri.

Kaynaklar:

CRINMAIL, (2011), "Children's rights round-up 2010", CRINMAIL 1207 http://www.crin.org/email/crinmail_detail_popup.asp?crinmailID=3447

CRINMAIL, (2011a), "Latest News and Reports", CRINMAIL 1209 http://www.crin.org/email/crinmail_detail_popup.asp?crinmailID=3467

CRINMAIL, (2010), "Uruguay: Alarm raised for children in conflict with the law", CRINMAIL 1195 http://www.crin.org/email/crinmail_detail_popup.asp?crinmailID=3398

Megjashi, (2010), "Students were placed randomly on the streets while Topi visits Tetovo" newsletter 38, <http://www.childrensembassy.org.mk>

1. Taslanacak yere uzanan bir (korkuluklu)
2. Taslanacak yer, olabildiğince göz hizasından daha aşağıda kalmalıdır.
3. İşçi göz koruyucusu ve yüz siperliği, kaynakçı eldiveni kullan(dır)malıdır.
4. İşçi kaynak ve kesme işlerinin tehlikeleri ve bunlara karşı alınacak önlemler konusunda iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almalıdır.
5. İşyeri yönetimi kesinlikle şekildeki bir durumda çalışmaya izin vermemelidir.
6. Taslama yapılan yere 11 m'lik bir mesafe içerisinde yabancı ve parlayıcı bir madde olmamalıdır.

Ne yapılmalı ?

> Sayfa 23'ün yanısı

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

OSTİM Patlamalarının İlk Düşündürdükleri(*)

3 Şubat 2011 tarihinde Ostim'de (Ankara) meydana gelen ardarda iki patlama yalnızca ölen ve yaralananların ailelerinde derin izler bırakmadı; toplumu da derinden sarstı. Bazıları bu sarsıntıların şiddetini azaltmak için "hafifletici!" söylemlere yöneldiler. Çünkü korkuları, tepkinin artması ve halkın galeyana gelmesiydi. Şöyle dediler :

- Vadesi gelmiş.
- Allah yarattı, Allah aldı.
- Ölümün önüne kimse geçemez.
- Allah onları sevdiği için erken aldı.
- Gerçek olan dünyaya gittiler.
- Olanla ölene çare bulunmaz.
- Olacağı varmış.
- Yaşasaydı belki daha büyük acılar çekecekti.
- Allahın işine karışılmaz; ölüm Allahın emri.
- Burada ölmese başka yerde ölecekti.
- Alnımıza ne yazılıysa, o olur.
- Kader.

Bu koroya bazı üst düzey yöneticiler de katıldılar. Korkuları, sorumluluğu üzerlerinde kalmasıydı. Çünkü her kazadan sonra, "cezasız kalmayacağı", "son olacağı" vb sözler vermişlerdi. Hiçbiri de gerçekleşmemişti. En iyisi mistisizme yönelmek ve "müsekkin" (yani uyuşturucu) vermektir.

Biz de, gençlerin ne düşündüklerini merak ettik. Ank.Üniv. Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri öğrencilerine sorduk. Onların, Ostim'deki kazaları duyduklarında ilk olarak ne düşündüklerini sorduk. Yanıtlar, hiç de yarımadaki "tutucu koro" ile uyumlu değildi. Düşünen, sorumluluk duyan genç bireyler olması sevindirici ve umutlandıracıydı.

Büşra Tunçel, "Ülkemiz diğer ülkelere oranla iş kazalarının daha çok olduğu ve kazalar sonucunda ölümlerin meydana geldiği ülkeler arasında, ne yazık ki, ön sıralarda yer almaktadır. Bunun bir çok nedeni olsa da bence en önemlisi denetimsizlik." diyor. Bir başka genç, bu sözlerle isyan ediyor: "İnsanların ardından hep sopayla gezilmez ki. Kendileri, sorumluluklarını bilip, ona göre davranması gerekir. Bence eksik olan sorumluluk." diye düşüncesini iletiyor.

Hamza Bozer hemen ekliyor : "Patlamaları duyunca, ülkemizde insana verilen değer ne kadar alt düzeylerde olduğu aklıma geldi. Sonra haberlerin içeriğinde, yıllardır yapılmayan denetimler, sorumluların suçu birbirlerinin üzerine atması, oluşabilecek yeni patlama olasılıklarını da duyunca, bunlar insan olamaz dedim kendi kendime."

İbrahim Bircan, Ostim'de meydana gelen kazalardan sonra, herkesin denetimsizlikten yakındığını söylüyor; o kadar. İşyeri denetiminden, tüplerin denetimine, insanların komşularını denetlemekten, kendilerini denetlemeye kadar bir çok denetim mekanizması olduğu düşünülürse, demek ki kimse görevini yapmamış.

A.Kadir, "Haber ilk okuduğumda iş güvenliği önlemleri alınmadığı için gerçekleşmiş olduğundan emindim." diyor. Ekliyor: "Yetkililerin önlemlerin arttırılacağı biçimindeki açıklamaları karşısında, neden daha önce arttırmadınız, madem arttırabiliyordunuz? Sorusu benim gibi herkesin aklına gelmiştir. 'Ostim'den biz sorumlu değiliz, denetim alanımız dışında' şeklinde açıklama yapan belediye başkanının ne sıfatla orada olduğunu, olayı duyup merakla olay yerine gelen yurttaşlardan farkını anlamaya çalıştım.

Bir öğrenci, "Ostim'deki patlamaları duyunca, aklıma ilk olarak iş müfettişi olma isteğimi yeniden düşünmem gerektiği geldi. Çünkü iş müfettişi olarak, önlemleri aldıramayacağım ,

uyarıları karşın almamakta direnen işveren karşısında yapabileceklerimin ne kadar sınırlı olduğunu düşündüm. Zaman zaman ortaya çıkabilecek risklere karşı önlem alınmamasına göz yummak zorunda mı kalacaktım? Ben raporumu yazdım, görevimi yaptım rahatlığı, beni gerçekten rahatlatıcak mıydı? Bütün bunlar benim kendimi özdeşleştirdiğim dürüstlük kimliğiyle zıtlas mıyacak mıydı?"

Esra Aslan da şöyle yanıtıyor sorumuzu : "İşin aslı bu patlamalar bende çok şaşkınlık yaratmadı ve ilk olarak o işçilerin ailesini düşündüm. Ardından bu olayın sorumlularına bir şey olup olmayacağını. Giden geri gelmeyecek elbette, bir insan canının karşılığı nasıl verilebilir ki?! Ama mutlaka bir bahaneleri vardır; ya da ölenlerin vadesi yetmiştir. Günümüzde ne yazık ki, canı pahasına çalışmak zorunda olanların var oluşu ve elden bir şey gelmeyişinin yarattığı gariplik hissi. Olaydan sonra orada Hiçbir şey olmamış gibi çalışma yaşamına devam eden işçiler ..."

Muhammed Çetin, kazaları duyunca ilk aklına gelenleri şöyle sıralıyor : "Üzüntü ve kızgınlık bir arada insanın aklına geliyor. Sonrasında akıl ön plana geçiyor; patlamaya neyin neden olduğunu düşünüyorsunuz. Sonuçta nedeni bulmakta zorlanmıyorsunuz. Yine birileri, bazı şeyleri olması gerektiği gibi yapmamış. Bir sürü insan, bazı insanların küçük ekonomik ve siyasi çıkarları için acı çekiyor; bu olayların, umursamadan geçildiği için bir kez daha kahroluyorsunuz".

Bir başkası atılıyor : "Bu çağda bu büyük bir utanç. Ostim'e mutlaka bir utanç müzesi kurulmalı".

BİR BROŞÜRÜN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

1. Üzerinde basım tarihi yok, ama Ostim'deki patlamaları milat olarak kabul edersek, bundan önce basılmış ve Ostim'de dağıtılmış.

2. Yangın, patlama ve patlamalara hiç değinilmemiş ve herhangi bir önlem önerilmemiş.

3. "Çalışanlar için" hazırlanmış; "çalıştıranlar"

hiç düşünülmemiş. Oysa ki, "toplu" önlemleri ancak işverenler alabilirler. İşçiler ne kadar bilinçli olsalar da, tek başlarına yalnızca "bireysel" önlemleri alabilirler; bunu da ancak işverenin bilgisi ve onayı ölçüsünde yapabilirler. O halde hedef kitle yanlış seçilmiş.

4. Broşürde, "ucuz atlatılan olay"dan genel güvenlik uygulamalarına; elektrikli cihazlarda çalışırken uyulması gereken kuralardan, kişisel korunmaya kadar çeşitli konulardan resimlerle söz edilmiş. Ancak bu konuda, işçi ve işverene kimin yol göstereceğine hiç değinilmemiş. Sanki bu broşürü okuyan her şeyi yapabilecek güce erişecekmiş gibi. İşçi- işveren, üretime kilitlenmişken, "üretim körlüğü"ne düşmeyen ve işçi sağlığı iş güvenliği konusunda görevlendirilmiş bir personel gereksinmesinden hiç söz edilmemiştir (Yasalardan değil, gereksinmelerden söz ediyoruz).

5. Bu özellikleri ile broşür, yalnızca kamuoyu duyarlılığını arttırmaya yönelik bir çaba dışında, "Ostim'deki patlamaları" ölmekten uzak bir eğitim materyalidir.

6. Nitekim, patlama öncesi yayınlanan bu broşür, Ostim'e can kaybı ve kötü şöhret gelmesine engele olamamıştır.

* Bu yazıya katkılarından ötürü Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri öğrencilerine teşekkür ederiz"

Çim Biçerken İş Güvenliğini Düşün

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

İşyerlerinin bahçelerinde, yeşil alanlarında, oto yol veya şehir içi yol kenarlarında, hatta oturduğumuz sitelerin bahçelerinde çim veya çit biçme makinaları ile çalışan işçileri görürüz. Son zamanlarda sık kullanılan reflektörlü yelekleri ile hemen farkedilirler. Özellikle bahar aylarında bu kişilerin çalışmaları daha da yoğunlaşır. Bunlar çalışırken ortalığı hoş bir çim kokusu da kaplar. Şehirlerde görüntü olarak çoğunlukla daha yaşlıca insanlar bu işleri yapar. Bazen çalışılan sahanın bir yerinde etiketsiz, işaretli (benzin) bidonları ya da metrelerce ayak altında dolaşan uzatma kablolarını gözümüze takılır.

İşyerlerinde ya da belediyelerde çoğunlukla bu işleri alt-ışveren personeli yapar.

Bahçeli sitelerde ise kapıcılara fazla mesai ya da ek ücret karşılığı çim biçme işlerinin yaptırıldığına tanık oluruz.

Çim biçenlerin, makinalarının çıkardığı aşırı gürültüye karşı kulak koruyucusu, göze yüze çarpan otlara karşı gözlük veya yüz siperliği kullananlara da ara sıra denk geliriz.

Nedense bunları görünce benim aklıma Ağır ve Tehlikeli İşler (Yönetmeliği) gelir. Acaba bu işler ağır ve tehlikeli işlerden mi diye. Bu yönetmeliğe bakıldığında “çim ve/veya çit biçme” ile ilgili veya “bahçıvanlık” ile ilgili doğrudan bir düzenleme sanırım görülmez. Ancak; “Ağır ve Tehlikeli İşlere Ait Çizelge Ek-1(sıra 29’da) Muharrik kuvvetle çalışan her türlü bıçaklar ve testereler ile kesi-ci, yontucu, soyucu, delici makinalar ve hızarlarla yapılan

işler”e yer verilmektedir. Buradan yola çıkarak “ağır ve tehlikeli işler” kapsamındadır denebilir(mi?).

Çim ve çit biçme makinalarının hemen hemen hepsi (civar binalarda uykuda olanları uyandıracak kadar) yüksek düzeyde gürültü (ve titreşim) ile çalıştığı, operatörün yüz ve gözü dahil çim, ot parçaları veya çalışılan zeminde bulunan diğer malzemeleri (atıkları) fırlattığı, işçilerin de bazen gözlerini kısarak işlerini tamamlamaya çalıştığı, akaryakıt ile çalışan makinaların egzostlarından dumanlar yayıldığı görülür.

Bakarsınız bazıları işine ara verir ; duran, bıçaklar arasına sıkışan malzemeyi temizlemeye veya kazara kestiği uzatma kablosunu onarmaya çalışır. Bu durumda sıkışan malzemenin alınması ile aniden dönmeye baş-

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

layan bıçaklara elini, parmaklarını ciddi biçimde parçalatır ya da elektrik akımına kapılarak yaralanır !. Bu tür kazaları duyar veya basından okuruz.

Ne yapmalı

Bize hoş daha yaşanılabilir bir ortam hazırlayanların sağlıkları ve güvenlikleri zarar görmemelidir. Bunun için:

- Makinanın üzerindeki etiketler- işaretler dikkatle okunmalı ve bunlarda yazılan bilgiler uygulanmalı,
- Çalışma alanında insanların ve hayvanların bulunmasına izin verilmemeli,
- Çim biçme makinasının erişkin olmayan ve deneyimsiz kişilerce kullanılmasına izin verilmemeli ve bedenlen yorgun ve alkol, ilaç veya hap etkisindeyken kullanılmamalı,
- Motor çalışırken eller ya da ayaklar makinenin üstüne ya da altına konulmamalı,
- Tabanı kaymayan iş güvenliği ayakkabıları giyilmeli,
- Kullanılırken koruyucu gözlük ya da çalışanın gözlerini koruyacak başlıklar kullanılmalı,
- Islak ve kaygan kesimlerde kesim yapılmamalı: makinanın sapı sıkıca tutulmalı, koşulmamalı,
- Yokuş aşağı ya da yokuş yukarı kesim yapılmamalı. Daima enlemesine kesim yapılmalı,
- Egzos gazının birikerek yangın çıkarabileceği yerlerde makina bırakılmamalı,
- Arka reflektör daima yerinde olmalı, makina torbasız kullanılmamalı,
- Bir yere çarpıldığında makina durdurulmalı ve bir hasar olup olmadığına bakılmalı, varsa, tamir ettirmeden çalıştırılmamalı,
- Çalıştırırken çim biçme makinesine doğru eğilmemeli; açıkta kalan bıçak çevreye zarar verebilir.
- Motor çalışırken makinenin önünde durulmamalı (Birisi aniden kazara vites takabilir),
- Yollardan geçerken motor durdurulmalıdır.

Çim biçme makinasını bir kesim alanından diğer bir kesim alanına taşıırken şunlara dikkat edilmelidir:

- Güvenlik aksamının çalıştığından ve doğru takıldığından emin olmadan makina çalıştırılmamalı,
- Karbüratör dışında motor (çalışırken ayar yapılmamalı,
- Çalışan ya da motoru halen sıcak olan makinalara yakıt konulmamalı,
- Makinayı bırakırken motorun durduğundan ve kesici aksamın dönmediğinden emin olunmalı,

- Makinayı saklamak üzere kaldırmadan önce soğuması beklenilmeli,
- Makinanın sürat kolu değiştirilmemeli ya da oynanmamalı,
- Benzin çok parlayıcı, kolay yanıcı bir maddedir. Dikkatli olunmalı,
- Torbayı çıkartıp boşaltma deliğini temizlerken makina durdurulmalı,
- Yakıt özellikle bu iş için kullanılan (güvenlik) kaplarda depolanmalı,
- Doldurma işlemi özellikle açık havalarda yapılmalı ve bu sırada sigara içilmemeli,
- Dengeyi korumak için hasarlı bıçakları (maden levhaları) ya da civataları birlikte değiştirilmeli,
- Yakıt deposunun boşaltılmasının gerektiği hallerde işlem açık havada yapılmalı,
- Kullanım öncesinde, daima görsel olarak bıçağı denetleyip, bıçak ve kesim aygıtının eskimemiş ve hasar görmemiş olmasına dikkat edilmeli,
- Çim biçme makinası motor çalışırken kesinlikle kaldırılmamalı,
- Çim biçme makinasını kullanırken emniyet açısından her zaman için gerekli koruyucu giysiler giyilmelidir. Koruyucu giysilerin kullanımı yaralanma riskini ortadan kaldırmaz. Fakat bir kaza halinde yaralanmanın etkisini azaltırlar.

Son öneriler

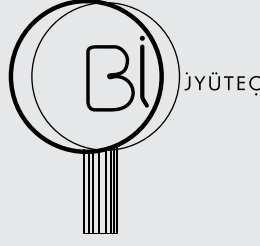
Tüm çim biçme makinası ve motorlu tırpanlar çalışanlarının (ağır ve tehlikeli işler yönetmeliğine uygun) işe giriş ve periyodik sağlık muayeneleri olmalıdır. İşitme testleri (periyodik olarak) yaptırılmalı, akciğer grafileri ve solunum fonksiyon testleri aldırılmalıdır.

Çalışırken iş güvenliği botu/ayakkabısı, kulak koruyucusu, göz koruyucusu ve yüz siperlikli baret, bahçıvan tulumu gibi iş elbiseleri ve eldiven gibi kişisel koruyucu donanımlarını kesinlikle kullanmalıdırlar.

İş ekipmanını kullanmadan önce imalatçı tarafından Türkçe olarak sağlanması gereken el kitabını çok iyi bir şekilde okunmalıdır. Güvenli kullanımı, olası arıza çeşitleri ve bunların güvenli giderilmesi konusunda yetkili kişilerden eğitim alınmalıdır. Makinaların bakım, onarım ve arızalarını gidermek eğitilmiş ve yetkili kişilerin, elektrik işleri de elektrikçilerin görevi olduğu da unutulmamalıdır.

Bu sayımızda ,çok önemli bir sosyal hekimlik sorunu olan öğrenci sağlığı konusuna dikkat çekmek istiyoruz. Yaşama ve öğrenim koşulları, yalnızca üniversite ya da ilk öğretim öğrencilerinde değil, tüm öğrencilerde büyük yaralar açar. Korumak olarak algılamıyoruz. Korumacı hekimlik, aynı zamanda, ruhsal ve sosyal yönden iyilik halini de kapsar. Yazarlarımız bu yaklaşımla, çocukların ve gençlerin yaşama ve öğrenim

koşullarını irdelemeye çalıştılar. Öğrenci gençliğin sorunlarını irdeleme çabasına girdiler. Bu çalışmaların bir başlangıç olmasını ve bu alanda daha derin ve daha geniş çapta araştırmalarla, karar alıcılara yol göstermelerini diliyoruz. Karar alma konumunda olan yetişkinlerden de, bu araştırmalar ve gençliğin istemleri doğrultusunda, onların, yaşama ve öğrenim koşullarını geliştirmek için var güçleriyle çalışmalarını bekliyoruz.

Üniversite Öğrencilerinin Yaşama ve Öğrenim Koşulları⁽¹⁾

A.Gürhan Fişek*

İş Kur istatistiklerine baktığımızda işsiz kalmamanın yolunun üniversiteden geçtiği görülmektedir. Çünkü, üniversiteyi bitirmemiş kızların %70'i, erkeklerin %30-40'ı çalışma yaşamının dışında kalmaktadır. Buna karşın, üniversiteyi bitirenlerde bu oran neredeyse yarı yarıya farklıdır.

Üniversiteye gelene kadar öğrencilerin çektikleri zorluklar bir çok araştırmaya konu olmuş ve bizim çalışmamızın dışındadır. Burada önemli olan bin bir emek ve zorlukla üniversiteye gelen ve istihdam edilme olasılığını yükselten gençlerin, eşit koşullarda yarışmalarını sağlamak ve yetilerini en etkin düzeyde geliştirmelerinin sağlanmasıdır. Bu süreçte yeni yeni yetilerini keşfetmelerinin ve bunu işlemlerinin sağlanması da yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında, üniversite öğrencilerinin yetiştirilmesi süreci, bireysel kazanımlar ve hedefler içermekle birlikte, kesinlikle toplumsal bir süreçtir ve toplum yararına büyük kazanımlar getirmektedir.

Toplumun bu süreçteki aksaklıklara ve öğrencilerin yaşama-öğrenim koşullarındaki kötülöklere kayıtsız kalmaları birkaç yönden topluma zarar vermektedir :

- (1) Öğrencilerin niteliksel gelişmelerinde eksiklikler karmaktadır.
- (2) Öğrenciler, bu süreçte tek başlarına ayakta durduklarını sanmakta, toplumsal katkıyı fark edememektedir; kazanımlarını da bireysel olarak değerlendirmeleri gerektiği sonucuna varmaktadırlar.
- (3) Öğrenim sürecinde toplumla karşılıklı sorumluluk paylaşımının yok olmasına bağlı olarak beyin göçü fikri egemenlik kazanabilmektedir. Bu toplumun dinamizminin yitirilmesi. Zararı, parayla ölçülemez.

Toplumun bu süreçteki aksaklıklara ve öğrencilerin yaşama-öğrenim koşullarındaki kötülöklere kayıtsız kalmaları birkaç yönden öğrencilere zarar vermektedir :

- (1) Koşullarını geliştirmek için ücretli bir işte çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Gelir elde etmeye ayrılan zaman, onun hem dinlenmesinden, yeni yetilerini

fark etmesinden; hem de derslerine yeterli zamanı ayırmasından çıkmaktadır.

- (2) Sosyal ve psikolojik sorunlar içerisine itilmekte ve bu da bir yandan ruh sağlığını bozarken, öte yandan da eğitim performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu süreçte sağlık yoksunluğundan, yitip giden öğrenciler olmaktadır.
- (3) Gerek arkadaşlarıyla ve gerekse öğretmenleriyle etkileşmesi için kaçınılmaz olan okul ortamından uzak kalabilmekte ve devamsızlık yapmaktadır.
- (4) Farklı ve sınırlı arkadaşlıklar geliştirmektedir.

Yöntem :

Öğrenci sağlığı üzerine hazırladığımız 16 soruluk açık uçlu anket formu aracılığı ile üniversitelerin rastgele seçtiğimiz sosyal bilim öğrencilerinin okuduğu sınıflardaki tüm öğrencilerin deneyimlerini öğrenmeye giriştik. Daha sonra verilen yanıtları sınıflandırarak, çoktan seçmeli hale getirdik ve ilgili kutulara yerleştirdik. En sonunda ulaştığımız anket formu (çoktan seçmeli) ekte gösterilmektedir.

Araştırmamıza 113 öğrenci katıldı. Bunların 56'sı kadın, 57'si erkekti. Yaşları 19-22 arasındaydı. Öğrenci sağlığını değerlendirebilmek için, "Yaşam Düzeyi Birleşik Gösterge Puanı" adıyla bir değişken oluşturduk. Bu puanı oluşturan göstergeler şunlardı :

1. Barınma
2. Beslenme
3. Temizlik
4. Kalabalık ortamlar
5. Stres
6. Eğitim gördüğü yerin koşulları.

Her bir göstergelyi "olumlu, ılımlı, kötü" olmak üzere üç kümeye ayırarak puanladık. Düşük puanlar iyi, yüksek puanlar kötü yaşam koşullarını anlatmaktadır. Bu verileri tüm tek tek, hem de birleşik bir gösterge olarak, değerlendirmemizde kullandık. Bazı sorulara doyurucu ya da yeterli sayıda yanıt almamış olmamız dolayısıyla onları, anket formunda belirtmiş olmamıza karşın, değerlendirme dışı bıraktık.

Bulgular ve Değerlendirme :

Okurun kendi özgün değerlendirmesini yapabilmesi ve tanımlayıcı olma çabasıdan tabloları olabildiğince ayrıntılı vermeye çalıştık.

Yaşam düzeyi puanları üç kümede toplanmıştır :

- 6-10 arası : 43
- 11-14 arası : 51
- 15-18 arası : 17

(1) Bu araştırmada bulgularımızın istatistik değerlendirmelerini bilinçli olarak yapmadık. Çünkü evren seçiminden, örnekleme seçimine oradan da ölçüm aralıklarına kadar sorunlu olan bir araştırmada yersiz olacaktır. Bu araştırmanın amacı, yalnızca betimleyici olmak ve daha kapsamlı ve bilimsel bir araştırmaya olan gereksinmeyi göstermektir.

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Yaşam düzeyi puanının, orta dilimde yer alması, öğrenci başarısının da düşmesine yol açmaktadır. Bu aynı zamanda, öğrencinin kendi sorunlarına gömülmesine yol açmakta ve gelişmesini olumsuz etkilemektedir.

Öğrenci başarısını etkileyen önemli etmenlerden biri de “okul dışı zamanlarda çalışması”dır. Tıpkı çocuk işçilik olgusundan olduğu gibi, gencin öğrenimini olumsuz etkileyen her çalışma zararlıdır. Ama unutulmamalıdır ki, genci yoksunluk içine iten yaşam koşulları da, hem onun öğrenimini etkilemektedir; hem de yarınını.

Öğrencilerin okul dışı zamanlarda çalışması, beş kümede toplanabilir :

1. Çalışmıyor : 84
2. Arada sırada çalışıyor : 6
3. Yaz aylarında çalışıyor : 8
4. Yalnızca hafta sonlarında çalışıyor : 6
5. Yaz kış her gün çalışıyor : 9

Bu sıralamada risk, alt basamaklara doğru indikçe artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, öğrencilerin % 8'i öncelikli olarak ilgilenilmesi gereken risk grubunu oluşturmaktadırlar. Bu öğrenciler, aynı zamanda yaşam düzeyi puanı açısından bakıldığında da, yine olumsuz konumda bulunmaktadır.

Yaşam düzeyi birleşik gösterge puanı ile öğrencilerin çalışma durumu eşleştirildiğinde, şu tablo ortaya çıkmaktadır (TABLO 1). Burada da görüldüğü gibi yaşam düzeyi puanı “olumlu” olanların %81'i, “ılımlı” olanların %73'ü ve “kötü” olanların %60'ı çalışmamaktadır. Bu karşın yaz-kış her gün çalışanların yaşam düzeyi kümelerine göre dökümü, ters yöne dönmektedir (olumlularda %8, ılımlılarda %6 ve kötülerde %13).

TABLO 1

Yaşam Düzeyi Birleşik Gösterge Puanı ile Ücret Karşılığı Çalışmak Zorunda Kalmak Arasındaki İlişki

Çalışma Durumu	Yaşam Düzeyi Puanı			TOPLAM
	6-10	11-14	15-18	
Çalışmıyor	29	46	9	84
Yaz aylarında çalışıyor	2	5	1	8
Yaz-kış her gün çalışıyor	3	4	2	9
Hafta ve yaz tatillerinde çalışıyor	2	4	0	6
Arada sırada çalışıyor	0	4	3	7
TOPLAM	36	63	15	114

Çalışmak zorunda olanların, “birleşik yaşam düzeyi puan”ları arasında derin farklılıklar bulunmaktadır. Çalışmayanların %34'ü yüksek yaşam düzeyi dilimindeyken; çalışanların ancak %20'si yüksek zaman diliminde yer almaktadır. Tam tersine, çalışmayanların, % 11'i en düşük yaşam düzeyi diliminde yer alırken; çalışanlardan bu dilimde yer alanların oranı %20'dir.

Yaşam düzeyi puanı cinsler arasında farklılık göstermektedir. Erkeklerin % 38'i olumlu koşullarda yaşadıklarını söylerken, kadınlarda bu oran %50'ye çıkmaktadır. Erkeklerde yaşam koşulları göstergesi, daha çok ılımlı dilimde toplanmaktadır (% 47).

Her bir yaşam göstergesine tek tek baktığımızda elde ettiğimiz sonuçlar şöyle :

Öğrencilerin barınma koşullarında zorluk vardır. Öğrencilerin %39'u zorluk olduğunu söylemiş; bunlara ek olarak %19'u zorluk olduğunu ama büyütmemek gerektiğini belirtmiştir. Ailelerinin yanında kalan %47'lik öğrenci diliminde, zorluk olduğunu söyleyenlerin oranı %28'e, bunu büyütmemek gerektiğini söyleyenlerin oranı %11'e düşmektedir.

“Yaşam göstergeleri puanı” daha olumlu olanların (6-10) çoklukla ailesiyle birlikte yaşıyor olması (%18) da önemli bir yol göstericidir (Olumlu yaşam göstergesi belirtenlerin üçte ikisi ailesiyle yaşamaktadır). Demek ki, öğrenci sağlığı için atılması gereken adımlar düşünülürken, bu çözümün dışındaki her bir çözüm girişimi, yaşam göstergeleri bakımından gözden geçirilmek zorundadır.

Öğrencilerin beslenme koşullarında yetersizlik vardır. Öğrencilerin %22'si beslenmesini bozuk, % 38'i orta-karar (ılımlı) olarak tanımlamıştır. Barınma koşulları gibi, beslenme durumu da, okul başarısıyla doğrudan ilişkisi kurulması gereken göstergelerdendir. Öğrencilerin, ailesiyle birlikte kalanların ancak % ... 'nin ılımlı ya da yetersiz beslenmeden söz ediyor olması; öğrencilerin bu sorunu aşmak için ancak kent dışındaki ailelerinin yanına gitmeyi beklemeleri gerektiğini bize düşündürmektedir. Bununla nefis korletme anlamında bir katkı dışında, öğrencinin yaşamına ve okul başarısına bir etkisi olamayacağı açıktır.

Bir başka göstergemiz olan temizlik ise, öğrencilerin üzerinde çok durdukları ve kendilerini çözmeye zorunlu hissettikleri sorunlardır. Verilen yanıtlara göre, öğrencilerin %57'si içinde bulundukları ortamın temizliğini “çok iyi” olarak nitelemiştir; ılımlı diyenler %26 ve kötü diyenler ise %9'dur.

Kalabalık ortamlar öğrencileri etkilemektedir. Kalabalıklardan etkilenmediğini söyleyen 29 öğrencinin, bütün içindeki payı 28'dir. Buna karşılık ılımlı etkilenenler %41 ve çok etkilenenler % 31'lik payla daha geniş bir öğrenci topluluğunu ilgilendirmektedir.

Stres ise öğrencilerinin yaşamının neredeyse ayrılmaz bir parçasıdır. Stres içerisinde olmayanların, bütün içindeki payı ancak % 8'dir. “Var ama ara sıra” diyenler, %54 ve “aşırı stresliyim” diyenlerin oranı ise %39'dur. Stresin önemli göstergelerinden biri de, yaşamsal işlevlere ne ölçüde etki ettiği konusudur. Anketi yanıtlayan öğrencilerimizin, ancak %35'i uyku düzeninin doğal ritminde olduğunu söylemiştir. Bu da diğer olumsuzluklarla, stres varlığının da, koşut bir giriş gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Stres ile uyku durumu arasında bağ olup olmadığı da araştırılmıştır. Stres ile uyku düzeni arasında bağ vardır. Stresi olmadığını belirtenler arasında uyku sorunu yaşayan ancak üçte birdir. Buna karşın, “ara-sıra” stres içine girdiğini söyleyenler.

Uyku düzeninin bozuk olduğunu söyleyenler tüm araştırma toplumu üzerindeki oranı % 28'dir. Hem uyku düzeni bozuk hem de aşırı stres içerisinde olduğunu söyleyenlerin tüm araştırma toplumundaki payı % 18 ve uyku düzeni bozuk olanlar içerisindeki payı ise, %63'tür. Bu veriler, stres ile uyku düzeni arasındaki, beklenen ilişkiyi doğrulamaktadır.

Örgün öğrenimden beklenen, öğrencinin, zamanının büyük bölümünü okulda sınıflarda geçirmiş olmasıdır. Bazı üniversitelerde devam zorunluluğunun olmaması, ya da öğrencilerde derse katılmama alışkanlığının yerleşmiş olması, eğitim ortamlarının değerlendirilmesinde, çoğunluğun büyük bir kaybının olmamış olmasına yol açmaktadır. Ama öğrencilere sorduğumuzda, ancak dörtte bir, eğitim ortamlarından hoşnut olduğu söyleyebilmektedir. Buna karşın, "çok iyi" olmasa da yeterli görenlerin oranı %61'dir. Bu saptama, neyse ki, bu konuda kaygılarımızı azaltmaktadır.

Öğrencilerin, sağlık hizmetlerinden ne ölçüde yararlandıklarını ortaya koyarken, ne yazık ki, öğrencilerde "koruyucu hekimlik bilinci"nin oluşmamış olduğunu da birlikte saptamaktayız. Çünkü sağlık hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadıkları yönündeki soruyu, buna, yalnızca hastalandıklarında hatırladıkları bir "iyileşme" aracı olarak başvurduklarını söylemektedirler. Bu anlamda, soruyu "olumlu" yanıtlayanların oranı %80'e yakındır. "Son bir yıl içerisinde, üç günden fazla okula gidemeyecek ölçüde hasta olan ya da kaza geçiren"lerin sayısı ise yalnızca 9'dur.

Toparlarsak, öğrencilerin yaşama ve çalışma koşulları konusunda ipuçları veren bulguları bir tablo halinde görelim.

TABLO 2-A

Öğrencilerin, Yaşam Düzeyi Değerlendirmelerine Temel Olan Göstergelerin Dökümü

Gösterge	Değerlendirilmesi			Toplam
	Olumlu	İlımlı	Kötü	
Barınma	42	21	43 (% 40)	107
Stres	9	61	44 (% 39)	113
Kalabalık ortam	32	48	33 (% 29)	113
Uyku Düzeni	40	41	32 (% 28)	113
Beslenme	45	43	25 (% 22)	113
Eğitim Ortamı	28	69	16 (% 14)	113
Temizlik	64	29	10 (% 9)	113
Sağlığa Erişim	84	14	8 (% 8)	106

TABLO 2-B

Öğrencilerin, Yaşam Düzeyi Değerlendirmelerine Temel Olan Göstergelerin Dökümü

Gösterge	Değerlendirilmesi			Toplam
	Olumlu	İlımlı	Kötü	
Stres	9	61	44	113
		(% 93)		
Eğitim Ortamı	28	69	16	113
		(% 75)		
Kalabalık ortam	32	48	33	113
		(% 72)		
Uyku Düzeni	40	41	32	113
		(% 65)		
Beslenme	45	43	25	113
		(% 60)		
Barınma	42	21	43	107
		(% 60)		
Temizlik	64	29	10	113
		(% 35)		
Sağlığa Erişim	84	14	8	106
		(% 21)		

Öğrencilerin yaşama ve öğrenim düzeyini belirleyen göstergelere tek tek bakıldığında öne çıkan iki olgu, barınma sorunu ve stres'tir. Stres ile uyku düzeninin yakından ilgili olduğu düşünülürse, soruşturmamıza katılanların %28'inin uyku düzenindeki bozukluktan söz etmiş olması da çok anlamlıdır. Diğer bir olumsuzluk ise, kalabalık ortamların öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisidir. Yanıtların değerlendirilmesinde, "ılımlı+olumsuz"ları birlikte ele aldık-

ğımızda bu sıralamaya eklenenler eğitim ortamı ve beslenme olmaktadır. Buna karşın hastalandıklarında sağlık hizmetlerine erişimden, temizlikteki yetersizliklere yakınmalar sınırlıdır.

Öğrencilere, “öğrenci sağlığının geliştirilmesi ile ilgili önerileri sorulduğunda, öğrencilerin beşte biri sağlık hizmetleri alanında öneriler getirmektedir. Bu soruya verilen yanıtların tümünü bir arada görmek istersek, aşağıdaki tabloya göz atmamız gerekecektir:

TABLO 3

Öğrencilerin, Öğrenci Sağlığının Geliştirilmesi ile İlgili Önerilerinin Yaşam Düzeyi Birleşik Gösterge Puanına Göre Dökümü

Öğrenci Önerileri	Yaşam Düzeyi Puanı			Toplam
	6-10	11-14	15-18	
Beslenme	7	8	2	17
Barınma	3	8	6	17
Sağlık	10	11	1	22
Ders dışı Sosyal Etkinlikler	1	4	0	5
Öğrenim Gördüğü Mekan	2	2	4	8
Stresin Azaltılması	6	7	1	14
Öğrencinin Bir İşte Çalışmak Zorunda Kalması	7	4	1	12
Eğitim Reformu	2	0	1	3
Diğer	2	3	1	6
Yanıtsız	3	4	0	7
Toplam	43	51	17	111

Sorunun asıl sahibinin ürettiği çözümler hem “gündelik”tir ve hem de “olmazsa olmazları” içermektedir. Yukarıdaki önerilere bu gözle bakmalıdır. Gerçekten de, “beslenme, barınma ve sağlık” öğrencilerin de söylediği

ve benim de paylaştığım gibi, işte bu iki ögeyi içinde taşımaktadır. Önerilerde ve uygulamada bu üç olgu üzerinde inatla ve kararlılıkla durulması zorunludur. Öğrenci sağlığında çıkış yolu buradadır. Ama bir yandan ankete katılan öğrencilerin söyledikleri bir yandan da gözlemlerimiz, bu üç göstergede de öğrencilerin bir geriye gidiş yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Değerlendirme ve Öneriler :

“Yetişkinlerden beklediğimiz tek şey empati. Kendilerini bizim yerimize koysunlar.” diye başlayan bir değerlendirme kulak verelim. Çünkü “suyun başını yetişkinler tutmuş”. Kararları veren onlar, toplumu yönlendiren ve yöneten onlar. Dolayısıyla ülkenin geleceği ve gençlerin sorunlarının çözümü onların elinde.

Üniversiteye ulaşmış bir genç ne ister? “Eş, iş, aş” diye özetleyeceğimiz üçlü hedef, yalnızca bireysel bir kurtuluş çabası değildir. Her gencin paylaşması dolayısıyla, bu hedef toplumsal bir karakter de taşımaktadır. “Eş ve iş” geleceği temsil ederken, “aş” bugünün sorunudur.

Yaptığımız soruşturmanın, öğrencilerin yaşamlarındaki olumsuzluklarda en büyük payı, “stres” almaktadır. Bugüne (barınma, eğitim ortamı, kalabalıklar) ve yarına (işsizlik) ilişkin kaygıların, bu stresin kaynağını oluşturduğunu görmekteyiz.

Kaygı ve korku, hem kişinin öğrenme ve gelişme sürecini etkiler; hem de sağlıklı kararlar vermesini engeller. Oysa ki, gençlerin öğrenim-gelişim düzeyleri ile bugünden verecekleri kararlar, onları, bir yaşam boyu etkileyecektir. Bundan daha büyük bir sorumluluk ve dolayısıyla stres kaynağı düşünülebilir mi?

İşte tam bu noktada yetişkinlere düşen, gençlerin yerine kararlar vermek ve yönetmeye çalışmak değil; kendi kararlarını sağlıklı bir biçimde verebilmeleri için, gençlerin, kaygı ve korkularını ortadan kaldırmaktır. Barınma-beslenme koşullarının düzeltilmesi, eğitim ortamlarının geliştirilmesi ve sessiz alanlar yaratılması o kadar zor mu?

Kendinden başkasını düşünmeyen, çıkar hesaplarını hep önde tutanlar için “zor” değil, ama gereksiz. Bizim böyle yetişkinlerle işimiz yok.

Ülkenin geleceğini düşünen ve insan haklarına saygılı insanlar olarak, yapmamız gereken bu olumsuzluklara dur demek ve durumu olumluya çevirmektir.

Zor Durumda Kalan Üniversite Öğrencileri

Özlem BAK, Guldauryen MANAKHMYET, Emre PARLAK, Sabriye TAMOL, Ömer YELLİ*

Zor durum değişken bir kavramdır. Herkes için aynı anlamı taşımadığı gibi, herkesin zorluklar karşısındaki davranışı da aynı olmuyor. Üniversite öğrencilerine yönelik uyguladığımız soruşturmalarda, bir yandan okullarında tutun uğraşı veren öğrencilerin bir yandan da öğrenim-dışı etmenlerle yüzyüze olan mücadelelerine açıklık getirmeye çalıştık.

Öğrencilerin kendi sorunlarına yaklaşımları ...

Her şeyden önce, “sosyal güvenlik” diyebileceğimiz şemsiyenin çok dar ve öğrencilerin zor durumlarını kapsamaktan çok uzak olduğunu gördük. Çünkü, sosyal güvenliğin, yalnızca hastalanıldığında akla gelmesi ve herkesi kapsamaması kanıksanmıştır.

Sosyal güvenlikten öğrencilerin beklentisi sorulduğunda

da, 58 öğrenciden, 37’si “hastalandığında tedavi” isteğini dile getirmiştir. “Sosyal devlet olanaklarının sunulması” beklentisini dile getiren ise, yalnızca 8 öğrencidir.

Olağan gidişi içerisindeki bir yaşantı, insanın tek başına ayakta durabileceğini düşündürebilir. Ama insanın gücünü aşan, tek başına kaldıramayacağı durumlar vardır. Öyle ki, yalnız olmadığını bilmek bile, bazen büyük bir destektir. Algılar ve direnç, kişiye göre değiştiği gibi, yaşa göre de değişiklik gösterebilir. Biz 19-22 yaş dilimindeki üniversite öğrencilerine büyütecimizi yerleştirdik. Görüşülen her on öğrenciden 9’u “zor durum” yaşadığını söyledi. Tanımladıkları zorluklar şunlardı :

- Ailesinden uzak olmak
- Okulda derslerinde sorun yaşamak
- Ekonomik sıkıntıları
- Kız arkadaş bulamamak

Zor durumla karşılaştıklarında soğukkanlı davranıp

* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Öğrencileri

davranmadıklarını sorduk. Bu soruya verilen yanıt, kişinin karakterine, deneyimlerine, yaşadığı yöreye göre değişmektedir. Ancak, ekonomik sıkıntıların daha büyük paniğe neden olduğu da sıklıkla görülmektedir. Zor durumda kalanların, yanlarında olmasını istedikleri dört şeyin ne olduğunu sorduğumuzda, ortaya çıkan sonuç şöyle : Arkadaş, aile, para, telefon.

Zor durumla karşılaştıklarında kime başvurdıklarını sorduk. Verilen yanıtlar arasında "aile"sine başvurma başta gelmektedir. Bunun nedeni, öğrenci olmalarının yanında, hala gelenekçi toplumun özelliklerini taşımalarından kaynaklanmaktadır.

Zor durumda kalan kişiler, genellikle, hemen sevdikleri, güvendikleri insanları aramaya koyulurlar. Onların sesini duymak bile insanları biraz olsun rahatlatır. Özellikle bu insanların verecekleri öneriler, oldukça önemsenmektedir. Ama yine de, zor durumdan nasıl çıkacaklarına, öğrenciler, kendileri karar vermek istiyor; yaşamlarına karışılmasını istemiyorlar. "Düşünerek çıkış yolu bulup, doğru adımları atabiliriz" düşüncesi yaygın.

Buna karşın sosyal güvenlik sisteminden öğrencilerin yeterince haberdar olmadıkları da soruşturmada ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, "aile"sinden başka, başvuracak bir seçenek de bilmemektedir. Sosyal güvenlik bir "lütuf" olarak görülürken; bir insan hakkı olduğu gözardı ediliyor.

Gözardı edilen bir başka olgu da nimet-külfet dengesi ... Öğrencilere, sosyal güvenlik sisteminde olumlu ve olumsuz buldukları sorulmuştur. Olumlu bulunanlar şöyle sıralanmaktadır :

- 18 yaşına kadar herkesin muayene olabilmeye olanağı
 - Tedavi hizmetlerine kolay erişim
 - Özel hastanelerde muayene olanağı
 - İlaçlarını her eczaneden alabilme kolaylığı.
- Olumsuzluklara gelince :
- Emeklilik sistemi ve emeklilik yaşı
 - Sosyal güvenliği olmayanların durumu
 - Bazı ilaçların SGK tarafından karşılanmaması
 - Devlet hastanelerindeki yetersizlikler
 - Eczanelerde ödenen hasta muayene ücretleri.

Öğrencilerin, sosyal güvenlik elde ettikleri her olumluğun (nimet), mutlaka bir karşılığı olacağını ve bir olumsuzlukla (külfet) dengelenmesi gerektiğini düşünmeleri şaşırtıcı. Yine şaşırtıcı olan, sağlık konusundaki istemlerin, hep hastalandıktan sonraki evreye yönelmiş olması. Hastalıklardan korunmanın olanaklı olduğunu düşünen yok gibi. Benzer bir şekilde, sosyal güvenliğin yalnızca "yoksul, muhtaç" olanları ilgilendirdiğini sanıyor. Bu dikkat çekici bir noktadır.

Türkiye'de öğrenimlerini sürdüren yabancı öğrencilere gelince ...

Evinden uzakta olmak... Aynı ülkede olduğun zaman

bile çekilmez olan bu olgu, yabancı bir ülkeden geldiğin zaman daha ağır geliyor. Onun için, Türkiye'de okuyan yabancı öğrencilere "zor durumda kaldığınız zaman ..." diye başlayan bir soru sormak anlamsız geliyor; çünkü onlar her zaman zor durumda. Ama onların sorunlarını anlamaya çalışmak ve zor durumlarda nasıl çözüm yöntemleri ürettiklerini öğrenmek o derece anlamlı...

"Zor durumda kalınca neler yaparsınız?" sorusunu yanıtlayan 18-24 yaşları arasındaki 20 yabancı öğrenci, şu ülkelerden gelmişlerdi : Azerbaycan, Bangladeş, Moğolistan, Arnavutluk, Güney Kore, Türkmenistan, Almanya, Makedonya, Uganda, Afganistan ve Irak. Bu öğrenciler Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ'ye dağılmışlardı.

Soruşturmaya yanıt veren 20 yabancı öğrencinin 6'sı yurttan 14'ü arkadaşlarıyla birlikte evde kalmaktaydı. Evde kalanların üçte biri, yangın ve hırsızlıklara karşı önlem almışlardı.

Bu öğrencilerin 10'u burslu okumakta, 7'si ailesinden katkı almakta, 3'ü ise çalışarak (1'i geçmişteki çalışmasından edindiği birikimle) geçimini sağlamaktadır. Bunlara ek olarak 2 öğrenci de ek gelir elde edebilmek için çalışmaktadır. Yabancı öğrencilerin tümü, kamu sağlık olanaklarından karşılıksız yararlanabilmekteydiler; ama son iki ay içerisinde aylık 100 TL gibi bizim için büyük bir miktarda katkı payı uygulaması getirildiğini üzülerek görmekteyiz. Kendi ülkelerindeki sosyal güvenlik uygulamalarıyla Türkiye'deki karşılaştırıldığında, ikinciye daha ileride bulanların sayısı 6/20'dir. Buna karşın, Türkiye'deki sosyal güvenliği yeterli bulanların sayısı da 6/20'dir.

Yabancı öğrencilerin, Türkiye'deki Sosyal Güvenlik Kurumu hakkında bilgileri azdır. Bunların yarısından azının sağlık hizmetlerinden hoşnut oldukları görülmüştür. Hastalandıklarında, pek çoğu, ilk başvurabilecekleri bir yakınları olmadığını, çevrelerinde ilaç topladıklarını ya da eczaneye başvurdıklarını söylemektedirler. Çalışan bireyler, sosyal güvencelerinin olmadığı, başlarına gelebilecek kaza ve tehlikeden korunmak için önlem alamadıklarını belirtmektedirler.

Sonuç olarak ...

Öğrencilerin sosyal güvenlik algıları ile bugün "zor" karşısında yaşadıkları arasında yakın bir ilgi vardır. Kendilerine bu ilişkinin gösterilmesi, değişimin kendilerine bağlı olduğu ve kimsenin "tek başına" ayakta kalamayacağını anlatılması gerekir. Yoksa "yaşadıkları yaşama ve öğrenim koşullarını" bile irdeleyemeyen, çıkış yollarını göremeyen bir öğrenci gençlik, ileride de bu aymazlığı sürdürecektir. Zararı hepimize ...

İlköğretimde Seçeneksizlerin Seçeneği Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına Köy Enstitüleri Penceresinden Bakmak

Umur AŞKIN

Giriş

Günümüzde birçok ülkenin, eğitim sistemlerinde bireysel ve toplumsal düzlemde yansımalarını bulan sorunları bulunmaktadır. Kişiliğinin oluşması; toplumunun bir üyesi olarak sosyalleşme, sınırların dışına çıkmaya yol açacak düşünce ve davranış değişikliğinin yaratılması ve üretici bireyler olarak yetiştirilme bu noktada sekteye uğramaktadır. Eğitimin ekonomik gelişmeye zemin hazırlama, toplumsal barış ve adaleti sağlama işlevleri de tam olarak yerine gel(e)memektedir. Bu noktadan bakıldığında, –eğer gerçekten isteniyorsa– yoksulluğun ve bilgisizliğin yok edilmesinde eğitim politikaları, önemli sosyal politika uygulamaları olarak belirmektedir.

Ülke kalkınmasındaki yaşamsal öneminin farkına varılması ile birlikte, eğitimin belirli toplumsal sınıflar ve gruplar için ayrıcalık olmaktan çıkartılıp tüm yurttaşlara yaygınlaştırılması için çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, örgün eğitime erişimde sıkıntılar yaşayan toplumsal gruplar olmuştur. Günümüzde de olmaktadır. Şöyle ki, kırsal bölgelerde yaşayanlar örgün eğitim hakkından yararlanma noktasında da eşitsiz konumdadırlar. İlköğretime (temel eğitime) erişimde, yaşanan sıkıntı, sağlıklı bir yaşam hakkına erişimin önünde de engeldir.

Kırsal bölgelerde ilköğretime erişimde yaşanan eşitsizliğini gidermek için geliştirilen uygulamalardan biri olan Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO'lar) bu çalışmanın temel ilgisidir. Eğitime erişimin ne ölçüde yaşama geçirildiği, geçirebildiği, YİBO'lardaki öğrencilerin **yaşama ve öğrenim koşulları** odağa alınarak irdelenmelidir. Eşitsizliği gidermeye yönelik bir kamu hizmeti, güçlendirici bir sosyal politika seçeneği olan YİBO'lar çağdaş dünyanın gereksinim duyduğu bilgi ve becerileri ne ölçüde sunmaktadır?

Bu tür sorgulamalar, mümkünse, aynı/benzer kesimleri hedefleyerek olumlu sonuçlara ulaşmış, belirli bir “felsefesi” olan başarılı deneyimler ile karşılaştırarak yapılmalıdır. Sorunların anlamlandırılması ve çözüme kavuşturulması bu deneyimler ışığında kolaylaşır. Halkı, kültürel, toplumsal, sanatsal ve ekonomik olarak geliştirme ve ulusal değerleri çağdaş yöntemlerle işleyip zenginleştirme gibi bir “felsefesi” olan Köy Enstitüsü deneyimi, YİBO'lara sosyal politika yaklaşımı çerçevesinde karşılaştırmalı bir bakış açısı geliştirmemize yardım eder.

YİBO'ların, “eğitim hakkından yararlanma” noktasında belirli sınırlılıklar çerçevesinde sağladığı eşitlik, çocukların yaşama ve öğrenim koşulları ile birlikte irdelendiğinde

“eğitimin yararları” noktasında sorunları bulunmaktadır. YİBO'lara bu bağlamda bakılmalıdır: YİBO'lar, sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan yeni bir yaşam seviyesine taşıyacak çağdaş bilgi ve becerilerle donatma görevini yerine getirebilmekte midir? YİBO'lar, yaşanılabilir bir gelecek umudu ortaya çıkartabilmekte midir? YİBO'lar, çocukların yaşamlarında karşılaşacakları güçlüklerin üstesinden gelebilecek yetileri sağlayabilmekte midir? YİBO'lar, sosyal adalet ilkesine göre eşitlikçi ve özgürleştirici bir eğitim olanağı sunmakta mıdır? sorularına yanıt ya da yanıtlar aranmaktadır.

İlköğretimde Seçeneksizlerin Seçeneği: Yatılı İlköğretim Bölge Okulları

Nüfusun azlığı, yerleşim yerlerinin dağınıklığı, elverişsiz iklim ve coğrafi koşulları bu bölgelerde yaşayan çocukların eğitim gereksiniminin yatılılık temelinde giderilmesini gerektirmiştir. YİBO'lar, Türkiye'nin şartlarının, gereksinimlerin zorlaması sonucu ortaya çıkan bir gerçektir. **Seçeneksizlerin seçeneğine** yönelik sosyal politika uygulamaları olmuştur, olmaktadır.

YİBO'larda, barınma, yiyecek, giyecek, ders kitabı, araç ve gereçleri ve diğer giderler devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu ekonomik destek, eğitim sürecinden kopmaların yoğun olduğu bölgelerdeki çocuklara fırsat ve olanak sunarak eğitim sürecine katılmalarına ve sürdürmelerine olumlu katkı yapmaktadır. YİBO'lar, sosyo-ekonomik durumları düşük ailelerin çocukları için fırsat ve olanak eşitliği sağlama noktasında önemli bir kurumsal yapı durumuna gelmiştir.

Bununla birlikte, temelde yatılı olmalarından ve eğitimin özgürleştirici kazanımlarını eşitlemeye yönelik somut politikaların uygulan(a)mamasından kaynaklanan çeşitli yapısal zorluklar, eğitim gören çocukların yaşama ve öğrenim koşullarında sorunları da ortaya çıkarmaktadır.

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Sorunları

YİBO'ların varolan, gelişen ve geliştirilen bir “felsefesi” var mıdır? sorunun yanıtı aksaklıkları ve nedenlerini anlamamızı kolaylaştırır. Geline nokta YİBO'lar, eğitimin gerçek hedef ve amaçlarına erişimi sosyal devlet anlayışı ilkeleri ve kalkınma planları çerçevesinde sağlamaktan daha çok Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi çevrelerin yönlendirmeleri çerçevesinde işlev görecektir şekilde gelişim göstermektedir. 40 yılı aşan uygulamaya karşın YİBO'lar sorunları odağa alan bir eğitim felsefesi ve bakış açısı geliştirel(e)memiştir. Sorunlar deneme-yanılma yöntemi ile çözülmektedir.

Temel eğitimi yaygınlaştırma yönünde ortaya çıkan gelişim, eğitim kazanımlarını yaygınlaştırma ve geliştirme yönünde bir “bakış açısı” ve “felsefi” ilke geliştirilmesine yansımamıştır. Bu eksiklikler, ailelerinden koparılan küçük yaştaki (6-14 yaş grubu) **yalnız** çocukların, okullardaki **yaşama** (barınma, beslenme, sağlık, sevgi-ilgi gereksinmesi) ve **öğrenim görme** (fiziki koşullar, derslikler, kütüphane, kitaplar, eğitim sistemi, öğretmenler, boş zamanların değerlendirilmesi, spor vb.) koşulları açısından eşitsizlik yaşamasına yol açmaktadır. Yaşama sağlıklı bir birey olarak tutunmak için gerekli yaşam becerilerini edinme ve geliştirme noktasında olumsuzluklar yaşamaktadırlar.

Ailesinden, doğup büyüdüğü çevreden uzaklaşan çocuklar, aile sevgi ve ilgisinden uzak kalmaktadırlar. Ortak kullanım alanları (yatakhane, banyo, yemekhane), fiziksel koşullardaki yetersizlikler nedeniyle yaş gruplarına göre düzenlenmemektedir; genellikle gözetimsiz ve denetimsiz olarak ortak kullanılmaktadır. Çocukların uyum sağlamada yaşadıkları sıkıntılar, travma yaşamalarına yol açabilmektedir. Bu yaş gruplarındaki çocuklara ortama uyum sağlamaları ve sağlıklı gelişimleri için destekleyici temel rehberlik ve sosyal hizmetlerinin verilmesi gerekmektedir. Ancak rehber öğretmen ve psikolog açısından YİBO'larda eksiklikler ve yetersizlikler yaşanmaktadır.

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesine yönelik yardımcı çalışan eksikliği bulunmaktadır. Sunulan hizmetlerin niteliğinin düşük olmaktadır. Bazı hizmetler veril(e)memektedir. Beslenme, temizlik, ısınma ve sağlık sorunları yaşanmaktadır. Çocuklar, yeterince beslenmeden eğitim ve öğrenimlerini sürdür(ebil)mektedirler. Eğitim ve öğretim görme hakkının ne kadar sağlıklı bir ortamda, koşullarda gerçekleştirildiği sorgulanmalıdır: YİBO'larda “sağlıklı koşullarda eğitim görme hakkı” olarak sunulmakta mıdır?

Sağlıklı koşullarda eğitim görme hakkı neden önemli-

dir? Bu sorunun yanıtı, “Sağlık nedir?” ve “Sağlıklı bir insanı nasıl tanımlarız?” soruları ile birlikte verilmelidir. Sağlık, bedensel iyiliğin yanında ruhsal ve sosyal olarak da tam bir iyilik halidir. Sağlıklı bir insanı ruhsal sağlık, sosyal sağlık ve beden sağlık olmak üzere üç değişken çerçevesinde tanımlamak gerekir. Çocuklarımızın sağlıklı birer insan olarak yetiştirilmesi ve “sağlıklı koşullarda eğitim görme hakkı” bu bağlamda önemlidir. YİBO'larda okuyan çocuklarımızın çoğunluğu kırsal kökenlidir. Bu durum, eğitim sistemimiz içerisinde varolan diğer ayırım ve eşitsiz uygulamaların dışında bir de kır-kent ayırımını ortaya çıkartmaktadır. Sağlıklı koşullarda sağlanamayan eğitim hakkı, ayırım ve eşitsizliklerin sosyal ve ekonomik yaşam alanlarına yayılmasına yol açmaktadır.

Personel eksikliği, öğretmenlerin iş yüklerinin artmasına yol açmaktadır. Çalışma koşulları yeterince ağır olan öğretmenlerin eğitim ve öğretime yönelik moral motivasyonu düşmektedir. YİBO'lara atananların çoğunluğu, mesleki bilgi ve pedagojik formasyonunu yeni tamamlamış, birçoğu yaşamda kendi yollarını aramakta olan genç öğretmenlerdir. Çalışma koşullarının ağırlığı ile birlikte düşünüldüğünde öğretmenlerin, çocuklar için örnek alınacak, idealleştirilecek tipler olabilmeleri ve/ya da ideal tipler yaratabilmeleri mümkün müdür? Çocukların yaşamla ilgili hedefler koyabilmeleri, yaşamla ilgili evrensel değerler edinebilmeleri nasıl sağlanacaktır? Yanıtlar, öğretmen yetiştirilmesinde eğitim fakültelerinin yaşadığı sorunun da içinde olmak üzere daha geniş bir çerçevede düşünülmelidir.

Resim, müzik, beden eğitimi gibi branş öğretmenlerinde de eksiklikler yaşanmaktadır. Oyun, dinlenme, kütüphane, laboratuvar ve spor salonları eksiklikleri bedensel, zihinsel ve ruhsal kişilik gelişimine olumlu katkı yapacak kültürel, sanatsal ve spor etkinliklerinde yetersizlikler ortaya çıkmaktadır. Çocukların kültürel, toplumsal ve sanatsal değerlerle işlenip zenginleşerek çok yönlü aydınlanmaları

eksik kalmaktadır; bilinçlenmeleri, sorgulayıcı ve araştırmacı özgür bireyler haline dönüşümleri gerçekleş(tirile)memektedir. Çocuklar ilerleme duygusunu ve daha iyi yaşam beklentisini geliştirip yaşamda nasıl başarılı olacaklardır?

Genelde eğitim sistemimiz, özelde ise YİBO'nu sorunlarına yönelik ne yapılmalıdır? Cumhuriyetin eğitim alanındaki en özgün uygulamalarından biri olan Köy Enstitüleri, yalnızca YİBO'larda varolan sorunların çözümünde değil, tüm eğitim seviyelerinin yararlanması gereken yaratıcı bir deneyimdir.

Eğitim ve Toplumsal Kalkınmanın Kaçan Büyük Balığı: Köy Enstitüleri

Köy Enstitülerinin kuruluş amacı, Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun %80'inin yaşadığı kırsal bölge ile köylere eğitim hizmetini ulaştırmak için öğretmen yetiştirmektir. Bununla birlikte, yalnızca kırsal nüfusun eğitime erişimde yaşadığı sorunu çözmek; öğretmen yetiştirmeleri beklenmemektedir. Tarım, sağlık gibi konularda köylülere önderlik yapacak liderler yetiştirilerek köylünün sosyo-ekonomik kalkınması da hedeflenmektedir. Toplumun en ayrıcalıksız kesimine yönelik, eşitlikçi, planlı ve kamusal bir eğitim politikası girişimidir. Dönemin en yoksul kesimlerine yönelik olumlu ayrımcılık düşüncesinin bir ürünüdür. Dönemin sosyo-ekonomik koşullarının şekillendirdiği sosyal devlet ilkesine göre enstitülerin, varolan eğitim sorununa yönelik bir sosyal politika "**felsefesi**" ve bir bakış açısı bulunmaktadır. Bu bakış açısı ve felsefe uygulamada neleri içermektedir?

Eğitimin yaşayarak ve yaparak öğrenme temelinde şekillendirilmesi, yaşamdan kopuk olmaması, gündelik pratikler üzerinden düzenlenmesi ve en önemlisi herkes için ulaşılabilir olması, toplumsal eşitsizliği ortadan kaldırma amacı ile birlikte Köy Enstitülerinin felsefesi içinde yer almaktadır. Genel kültür ve köyde çağdaş yaşamın kurulmasına yönelik bilgi ve beceriler kazandırılmakta; edebiyat, müzik, resim ve spor gibi etkinliklerin merkezde olduğu çok yönlü eğitim ve öğretim ilke ve yöntemlerine göre öğrencilerin yetişmesi sağlanmaktaydı. Bilgi ve becerilerin zihinsel, bedensel ve toplumsal etkinlikler içerisinde araştırılarak ve yapılarak kazanılması, yaşama geçirilmeyecek bilgilere yüz vermeyen enstitülerde ön plandadır.

Köy insanının, bilimin aydınlığında, bilinçli bir liderlikle kendi yazgısını değiştirmeye yönelik bir uygulama olan Köy Enstitüleri, mezunları aracılığıyla köylerde çocuklardan başlayarak aileye kadar ulaştırılan (yetişkin) eğitim ortamı yaratmayı hedeflemiştir. Eğitim alanında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliği azaltmada, kız çocuklarının ve kadınların toplumun gereksinimleri ve kendi beklentileri yönünde yetenek ve yeterlilikleri kazanmasında önemli ilerleme sağlanmasında olumlu katkısı olan Köy Enstitüleri kapatılmasaydı, başta eğitim alanında yaşadığımız sorunlar olmak üzere günümüzde ülkemizde yaşanan ekonomik, kültürel ve toplumsal sorunlar yaşanır mıydı? Köy Enstitülerinin kuruluşundan kapatılışına kadar geçen sürede elde edilen ürünlere bakıldığında sorunun yanıtı "hayır" olacaktır.

Özgün, eşitlikçi ve özgür bir eğitim deneyimi sunan Köy Enstitülerinde yurttaşlık bilincine sahip insan tipinin yaratılması ile birlikte refah yaratıcı bir eğitim ve kalkınma seferberliği birlikte yürütülmüştür. Köy Enstitüleri yaşanılabilir bir gelecek umudunu ortaya çıkartacak bir bakış açısına sahiptir. Bir eğitim modeli olmaktan öte bir aydınlanma modelidir: Mahmut Makal, Fakir Baykurt, Kemal Burkay gibi düşünsel anlamda eserler veren Köy Enstitü mezunları bu alanda ulaşılan başarıyı ve verilen eğitimin niteliğini göstermektedir. Bu durum, Köy Enstitülerinde görev alan öğretmenlerin ve mezunlarının ideal tipler yaratılabilir ve hayatla ilgili hedefler koyabilme, evrensel değerleri aşılama noktasındaki başarılarıdır da aynı zamanda.

Aynı Manzaraya İki Farklı Pencereden Bakmak

Eğitim hakkına erişimde yaşanan eşitsizliği yatılılık temelinde giderici iki farklı sosyal politika uygulama deneyimimiz bulunmaktadır: YİBO'lar ve doğum günü olan 17 Nisan'da büyük özlemle anılan Köy Enstitüleri...

Küreselleşme sürecinde işsizlik, yoksulluk ve sosyal dışlanma sorunları ile karşılaşanların sayısı her gün artmaktadır. Sorunların çözümü noktasında "eğitim şart" söylemi farklı amaçlarla da olsa sıkça dillendirilmektedir. Uluslararası bildirge ve sözleşmelerde eğitim hakkından, hiç olmazsa temel eğitim düzeyinde yararlanılması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Devletler eğitim hakkını gerçekleştirme noktasında nasıl bir yol izlemelidir? Örgün eğitim, laik, demokratik ve eşitlikçi bir şekilde yükseltilmelidir. İlköğretim başta olmak üzere çocuklarımıza sunacağımız eğitim görme hakkı sağlıklı koşullarda gerçekleştirilmelidir. Eğitim hakkına tam erişim için yalnızca taş binalardan oluşan derslikler yetmez. Öğretmenleri ile, yönetim anlayışıyla, olanak ve fırsatları ile geleceğimizin çocuklarının sağlıklı koşullarda eğitim ve öğretim görmesi sağlanmalıdır.

Ülkemiz için bu hangi yolla gerçekleştirilmelidir? Köy Enstitülerinin sahip olduğu yaklaşımın bugünün uygulamalarında başat olmasıyla...

Rüya Gibi Bir Başarı Öyküsü⁽¹⁾

Erdoğan BOZBAY*

O nun da her çocuk gibi düş kurmak hakkıydı elbet. Çok çalışmalı, basamakları birer birer tırmanmalı, zirveye çıkmalı başarısını taçlandırmalıydı. Neydi amacı bu gencin, tutkusu neydi? İyi bir judoçu olmak. Futbol olsa hadi neyse de, nereden çıktı şimdi bu judo denebilir. Şu Uzakdoğu sporu bu kadar mı çok sevilir diye sorulabilir. Onsuz bir hayatı düşünmemesine şaşılabilir. Gönül bu neylersiniz. İçini yakıp kavuran judo sevdası tüm yakınlarınca bilinir, lâf aramızda saplantıya dönüşen tutkusu biraz da hafife alınırdı. O ise alaycı bakışlara hiç aldırmaz, işyerinden arta kalan saatlerini judo çalışarak geçirirdi. Ta ki yaşadığı şanssızlığa kadar. Geçirdiği tatsız bir iş kazası sonucu kolunu makineye kaptırmış, parçalanan kısım, bir daha yerine takılamayacağı için tümüyle kesilmişti. Kesilen koluyla birlikte tüm umutları da bir anda sıfırlanmıştı sanki. Uzun tedaviler sonucu birazcık kendini toparlayabilmişti. Tek kolla da olsa yaşama yeniden tutunmak zorundaydı. Başka yolu yoktu. Geçirdiği şanssızlık en çok babasını üzmüştü. Oğlunun çaresiz duruşu, hüzünlü bakışı, onu altüst etmeye yetmişti. Bir umarı olmalıydı bu durumun. En kısa zamanda o çare bulunmalıydı. Bulundu da. Giderek içine kapanmakta olan oğlunu uzun uğraşlar sonrası ikna etmeyi başardı. Şimdi hedef bir an önce judo salonunun yolunu tutmak, onu eskiden beri tanıyan çalıştırıcısından yardım istemektir.

Salona ürkek bakışlar, çekingen adımlarla girdi delikanlı. Ancak hocasının gülümseyen gözleriyle tekrar yüzleştğinde biraz rahatlayıp sakinleşebilmişti. Deneyimli çalıştırıcı yaşadığı şanssızlığı biliyordu zaten. Yine de baba, oğlunun yaşamındaki son gelişmeleri birkaç cümlede özetlemiş, sabırsızlıkla hocanın vereceği yanıtı beklemeye koyulmuştu. Bir çocuğa, bir babaya bakan çalıştırıcı, sevecen bir tavırla elini eski sporcusunun omzuna koymuş; **"Bak evlât, seni yine çalıştırırım. Hem de seve seve çalıştırırım. Ama bir şartım var. Ben ne dersem onu defalarca bıkmadan, usanmadan tekrarlayacaksın. Sıkıldığını hissettiğim an ben yokum. Bilmiş ol!"** İşittiği bu olumlu sözler iyiden iyiye rahatlatmıştı delikanlıyı. Bir an babasıyla göz göze geldi. Onun da mutluluğu her halinden belliydi. Oğlu kaldığı yerden olmasa bile yeniden çok sevdiği judosuna kavuşuyordu. Hiç düşünmeden verdi yanıtını. **"Tamam hocam, ne istersen yaparım. Yeter ki başarılı olayım."**

Ertesi gün çalışmalara başlandı. Çalıştırıcının gözlerinin içine bakıyor, ağzından çıkanları can kulağıyla dinliyor, bir dediğini iki etmiyordu. Bir, iki üç hafta derken aylar ayları kovaladı, yıllar yıllara eklendi. Genç sporcumuz, önce aynı salonda çalışan yaşatlarını birer birer yenmeye başladı. Derken kendine olan güveni tazelendi. Derken hocası, il şampiyonasına katılma zamanının geldiğini müjdeledi. Ona da sıkı bir şekilde hazırlanılar. Rakiplerini birer birer devirerek sonunda birincilik madalyasını boynuna gururla taktı.

Başarılar karşısında hem genç sporcumuz, hem yakınları, hem de fedakâr çalıştırıcı alabildiğine mutluydu. Çok çalışmanın karşılığını fazlasıyla almışlardı. Ama gencin bir sıkıntısı vardı sanki. Bu durum Çalıştırıcının da dikkatini çekmişti. Bir gün çalışma bitiminde dayanamadı, öğrencisine sordu, **"Senin bir derdin var evlât. Oysa çok başarılısın. Bak il birincisi de olsun. Daha birçok başarı seni bekliyor. Söyle bakalım şu içini kemiren şeyi de bilelim."** Olayı geçiştirmeye niyetlendi önce delikanlı. Ama rahatlaması için söylemesinin gerekliliğine de kendisini hazırlamıştı. Kısa süreli bir ikilemin ardından sözcükler peş peşe dökülüyordu. **"Hocam,**

size ne kadar teşekkür etsem azdır. Salona ilk geldiğim gün hurdadan farksızdım. Yaşama sevincimi yitirmiştim. Vücudum pelte gibiydi. Böylesine bir enkazdan il birincisi sporcu yarattınız. Sıkılmayacağıma dair size sözüm vardı. Bugüne kadar da o sözümü tuttum. Ama defalarca istememe rağmen bana ikinci bir oyun öğretmediniz.. Bu tek oyunu tekrarlamaktan sıkılmaya başladım. Beni bırakırsanız korkusuyla, bugüne kadar size bir türlü açılmadım." Korktuğu gibi olmamıştı genç şampiyonun. Bu samimi itiraf karşısında çalıştırıcısının sıcacık gülümseyişi içine işlemişti adeta. Rahatlatmıştı. **Haklısın evlât** dedi adam. **"Başka biri olsa, senin kadar da dayanamazdı bu çalışma temposuna. Çoktan bırakırdı. Söz veriyorum. Bölge şampiyonasından sonra sana yeni oyunlar öğreteceğim."** Yumuşacık ve sevgi yüklü bir ses tonuyla çocuğun tüm benliği kuşatılmış, kuşkuları hızla dağılmıştı. Yüreği, tatlı bir seher yeliyle serinleyivermişti. Onca huzura rağmen yine de uyuyamadı o gece. Sabaha kadar yataкта dönenip durdu. Daha sıkı sarıldı çalışmalara. Haftalar, aylar geçti aradan. Bölge şampiyonası gelip çattı. Heyecan doruktaydı. Bizim delikanlı, önüne geleni kolaylıkla deviriyordu. Bir iki beş derken finali de aldı. Hem de hiç zorlanmadan. Madalyası boynuna takılırken, salondaki korkunç alkış karşısında sevinç göz yaşlarını tutamadı. Kürsüden iner inmez coşkuyla çalıştırıcısına koştu. Bir yandan kucaklaşırken, bir yandan da heyecanla soruyordu. **"Hocam, niçin ikinci bir oyun öğretmedin bana, neden bugüne kadar tek oyunda kaldım?"** Adamcağız şöyle bir düşündü, gözleri uzaklara dalıp gitti. Kaza sonrası salona babasının desteğiyle gelen, yaşam sevincini tümüyle yitirmiş ürkek bakışları anımsadı. Gözleri doldu. Sonra öğrencisine dönerek, yıllardır içinde sakladığı sırrı ona da aktarmakta bir sakınca görmedi. **"Bak evlât."** Dedi. **"Öğrendiğin tek oyun bile senin şampiyon olmana yeterliydi. Yetti de. Çünkü yaptığın oyuna, rakiplerinin karşılık vermesi için, senin sol koluna ihtiyaçları vardı. O da sen de yoktu. Anladın mı şimdi, şampiyonluğunu olan değil olmayan koluna borçlu olduğun. Şunu da hiç aklından çıkarma! Hayatta ne işle uğraşırsan uğraş, başarılı olmak için çok çalışmalı, o işin en iyisi olmalısın. Başarısızlığı da kesinlikle başkalarında arama sakın. İkinci oyuna gelince, itiraf etmeliyim ki öyle bir oyun yoktu aslında, olamazdı da. Eğer sana ikinci oyunu öğretme sözü vermeseydim, sporu çoktan bırakmıştın. Haydi göreyim seni. Şunun şurasında ne kaldı ki! Bizi çok daha zorlu rakipler bekliyor. Ülke şampiyonasına ancak hazırlanırız"** Bu sözler karşısında tekrar çalıştırıcısına minnetle ama tek koluyla sarılan çocuk, hızlıca vurulan kapı sesine bir anlam veremedi önce, şaşırdı. Şu kapı sesi de neyin nesiydi. Sabır sembolü o fedakâr insana tekrar sarılmayı denedi, başaramadı. Kolunu uzattıkça o biraz daha geri geri uzaklaşıyor, sisler içinde kayboluyordu sanki. Tekrar vurulan kapıya eşlik eden annesinin sesiyle kendine gelir gibi oldu. **"Hadi benim aslan oğlum, kahvaltı hazır. Biraz daha oyalanırsan işe geç kalacaksın."** O anda, yaşadığı tatsız kaza ve ardından yaşadığı sıkıntılı günler bir film şeridi gibi beliriverdi. Hala dün gibiydi sanki.

#

Yataktan fırlarcasına kalktı delikanlı. Gördüğü rüyanın etkisiyle gözlerini ovuştururken, sol kolu ve madalyası geldi aklına. Telaşa sağ eli sol koluna gitti. Evet, yerinde yoktu kolu. Ya madalya? "Daha çok çalışırsam belki" dedi içinden. Yüreği kabardı.

Rüyanın etkisinden bir an önce kurtulmalı, terden sırlıklamlam olan vücudunu soğuk suyla serinletmeliydi. Koşar adımlarla banyonun yolunu tutarken mutluydu. Onun da işyerinde arkadaşlarına anlatacağı hüzünlü bir öyküsü vardı artık. Hem hüzünlü, hem de çok anlamlı bir başarı öyküsü...

(1) Yıllar önce duyduğumda çok etkilendiğim, o günden beri öyküleştirme isteğim bir anlatıdan esinlenerek...

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

İşyeri Şiddeti ve Taciz : Bir Avrupa Fotoğrafı⁽¹⁾

Taner AKPINAR

Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı tarafından kaleme alınan bu rapor işle bağlantılı şiddetin genel bir çerçevesini çizmektedir. Raporda işyerindeki şiddetin hemen bütün biçimlerini kapsayacak şekilde "işle bağlantılı şiddet" (*work-related violence*) ya da "işyeri şiddeti" (*workplace violence*) kavramları kullanılmaktadır.

Personelin istismar edildiği, tehdit edildiği ya da işle bağlantılı durumlarda saldırıya uğradığı yerlerde meydana gelen olaylar şiddet olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda işe gidiş gelişlerde meydana gelen bu tür olaylar da şiddet kabul edilmektedir.

Bu çerçevede Avrupa Birliği ülkelerinde çalışanların % 6'sı fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Bunun % 2'si diğer işçiler, % 4'ü de diğer kişilerden şiddet görmektedir. 1995 yılından 2005 yılına kadar şiddet oranı % 4'ten, % 6'ya yükselmiştir. Avrupa Birliği'nin kuzeyli üye ülkelerinde fiziksel şiddet daha yaygındır. Güneyli üye ülkelerde şiddet oranı görece daha düşüktür. Hollanda (% 10), Fransa (% 9), Birleşik Krallık (% 9) ve İrlanda (% 8) şiddet oranlarının en yüksek düzeyde olduğu ülkelerdir.

Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkeler birlikte dikkate alındığında Türkiye, Portekiz, Romanya ve Bulgaristan işyeri şiddetin en yoğun olduğu ülkelerdir. İtalya, Macaristan, Slovenya ve Finlandiya ise işyeri şiddetinin en düşük düzeyde olduğu ülkelerdir.

Sağlık, eğitim, ulaşım, ticaret, otel ve restoran gibi alanlarda hasta ya da müşteri gibi üçüncü kişilerden kaynaklı şiddet yaygındır. Kadınlar sağlık, eğitim ve dükkanlarda daha sıklıkla şiddetle karşılaşırken, erkekler poliste, güvenlik işinde ve ulaşımında şiddeti deneyimlemektedir.

Avrupa Çalışma Koşulları Araştırması'na göre, 2005 yılında çalışanların % 5'i geçen 12 ayda tacize maruz kalmıştır. bunların % 2'den daha azı ise cinsel tacize uğramıştır. Genel olarak kadınlar, gençler ve iş deneyimi az olanların şiddet görme riski daha yüksektir.

Sağlık sektörü özelinde yapılan araştırmalar hemşirelerin en fazla şiddete maruz kalan meslek gruplarından biri

olduğunu ortaya koymaktadır. Bu meslek grubunun en fazla şiddete maruz kaldığı ülkeler Fransa (% 39), Birleşik Krallık (% 28) ve Almanya (% 28) iken, Norveç (% 9) ve Hollanda (% 10) en az şiddete maruz kaldıkları ülkelerdir.

Yaygın bir şiddet biçimi olan taciz ve istenmeyen cinsel davranış bakımından karnesi en kötü olan ülkelerin Finlandiya (% 17) ve Hollanda (% 12); görece iyi karneye sahip olan ülkelerin ise İtalya (% 2) ve Bulgaristan (% 2) olduğu görülmektedir.

Taciz konusunda en kötü karneye Türkiye, Portekiz, Romanya ve Norveç; en iyi karneye ise İtalya, Estonya ve Macaristan sahiptir. Cinsel tacizin en yoğun olduğu yerle otel ve restoranlardır.

Avrupa Çalışma Koşulları Araştırmasına göre sağlık ve eğitim üçüncü kişilerden kaynaklı şiddetin en yoğun görüldüğü sektörlerdir. Sağlık sektöründe % 16'dan fazlası şiddet korkusu yaşamış ve % 15'i de son 12 ayda maruz kalmıştır.

İşle bağlantılı şiddet ciddi bir sağlık ve güvenlik sorunudur. İşyeri şiddetinin yaralanma ve ölüme varan fiziksel sonuçları yanında, kaygı, korku, uyku problemleri, travma sonrası stres gibi psikolojik sonuçları da doğabilmektedir.

İşyeri şiddetine bağlı olarak kayda değer ekonomik kayıplar da olabilmektedir. Düşük iş tatmini ve düşük verimlilik, artan hastalık, işe devamsızlık ve yüksek işçi devri oranı gibi maiyet yaratan durumlar ortaya çıkabilmektedir.

İşyeri şiddetinin toplumsal olarak kayda değer sonuçları söz konusu olmaktadır. Bu tür şiddet topluma ekonomik olarak maliyet açmaktadır.

1990'lardan beri işyeri şiddetini önleme konusunda bütün Avrupa'da konuya ilginin arttığı görülmektedir.

Avrupa Parlamentosu, Uluslararası Çalışma Örgütü, Avrupa Yaşama ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Kuruluşu, Avrupa Sosyal Tarafları ve Dünya Sağlık Örgütü işyeri şiddetini önleme konusunda aktiftir. Bununla birlikte ülke düzeyinde de işyeri şiddetini önlemek için ülke çapında ya da sektör bazlı çabalar söz konusudur.

Bu konudaki aktivitelerin amacı, çoğunlukla farkındalığı artırmak, konuya organizasyon ve birey düzeyinde yaklaşımları etkilemek ve organizasyonları sorunun çözümü için cesaretlendirmek hatta bazen buna zorlamak...

⁽¹⁾ Workplace Violence and Harassment: a European Picture, European Risk Observatory Report, European Agency for Safety and Health at Work, Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2010.

^(*) Dr., Cumhuriyet Üniv. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü / Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

e-Oylama Yoluyla İşçi Sağlığı İş Güvenliğinde Katılım

A.Gürhan FİŞEK*

Uluslararası belgelere baktığımızda, ister sağlık konusunda olsun, ister insan hakları konusunda olsun, en çok üzerinde durulan konu, "toplum katılımı"dır. İşçi sağlığı iş güvenliği (İSİG) konusu da, katılımın en çok özleildiği konulardan biridir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 155 ve 161 No.lu Sözleşmeleri, işyerinde İSİG'in oluşması ve hizmet sunumunun kurallarını koyan sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerde de, başta işçi ve temsilcileri olmak üzere, işveren ve teknik eleman katılımı sıkça vurgulanmaktadır. ILO, bunu yalnızca işyerleri için değil, ülke düzeyinde işbirliğinin sağlanması için de vazgeçilmez bir önkoşul olarak görmüştür.

Ülkemizde bu konuda, mevzuat gereği bazı mekanizmalar oluşturulmuştur. İşyeri düzeyinde, İSİG Kurulları ve ülke düzeyinde Ulusal İSİG Konseyi, sosyal tarafları içinde barındırır. Ancak aldıkları sonuçların-kararların, belli görüşlerin (tarafların) dışına çıkamadığı ve topluma ulaşamadığı görülmektedir. Gerek bu kurulların çalıştığı iddia edilecek işyerlerinde ve gerekse İSİG ile ilgilendiğini söyleyen kişiler arasında yapılacak soruşturmalarda alınacak yanıtlar, bunu doğrulayacaktır. Buna karşın işçilerle ya da sıradan yurttaşlarla görüştüğünüzde, sağlık-güvenlik-çevre konusunda güzel ve derinlemesine düşüncelerle karşılaşırsınız. Bugüne değin, bu görüşler su yüzüne çıkmamış ve uygulamaya yön vermemiştir.

İSİG alanındaki öncü internet sitelerinden olan ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı tarafından oluşturulmuş olan "isguvenligi.net", Vakfımızın, bilgilerini paylaştığı ve katılım ilkesini yaşama geçirdiği iletişim ortamlarından biridir. Yıllardır, ortalama günde 600'e yakın ziyaretçi alan bu sitenin Vakfın amaçlarına büyük bir başarıyla hizmet ettiği açıktır. Hem teknik çalışmalarıyla ve hem de bilgi-deneyimlerini yazılara dökerek web sitemize katkıda bulunanlara çok teşekkür ederiz.

Ülkemizde özellikle yetki sahibi olanların her şeyi bildiği ve başkasının görüşlerine değer vermediği bir dönem yaşıyoruz. Bu yüzden insanlar görüşlerini dile getirmekten, hatta düşünmekten de vazgeçiyorlar. Buna karşın isguvenligi.net internet sitesi sayfalarında bulunan ve aralıklarla değişen anket sorularını yanıtlayan okurlarımıza da çok teşekkür ederiz.

Sizlerle, on yıldan bu yana sorulan 33 soru ve yanıtlarını paylaşmaya ve bunları değerlendirmeye çalışacağız. Çünkü toplumun sesini duyurması için bunun önemli araçlardan biri olduğunu ve önemsenmesi gerektiğini düşünüyörüz.

Bugüne değin sorulan otuzüç soru ve katılım sayısı aşağıdaki tabloda görülmektedir. Bunlardan yüzden fazla katılımcı tarafından yanıtlanan soru sayısı 17'dir; bu sayı tüm anketler gözönüne alındığında yarıdan faz-

ladır. Yüzü aşkın ziyaretçinin verdikleri yanıtların toplamı ise 6890'dır. Yüzden daha az ziyaretçinin verdikleri yanıtların toplamı ise 516'dır. Burada dikkat çekici olan, 2003 yılından sonra sorulan 19 ve izleyen soruların tümüne verilen yanıtların yüz ve üzerinde olduğudur. Hiç kuşkusuz, hazırlayanların soru hazırlama tekniklerinde bir gelişme olması kaçınılmazdır; ama daha çok internet sitesindeki bu katılım olanağının İSİG ile ilgilenenler tarafından keşfedilmiş olmasıyla, bu olgunun açıklanması, kanımızca, daha doğrudur. Bu bize, toplumun katılım konusunda ne kadar istekli olduğunu, sesini duyurabilme olanağını bulduğunda kaçırmadığını ortaya koymaktadır. Yine bu saptama, toplumun kayıtsız ve duyarız olduğu yolundaki görüşleri de boşa çıkarmaktadır.

2003 öncesi sorulan 18 sorudan yalnızca ikisine verilen yanıtların sayısı 100'ü aşmaktadır. Bunlar şunlardır :

- Türkiye'de İSİG'in en zayıf noktası hangisidir ?
- Nerede kendinizi sağlık-güvenlik-çevre (SEÇ) yönünden daha güvencede hissediyorsunuz ? (% 77,3 evde, % 12,5 okulda, % 7,1 işyerinde, % 3,1 sokakta)

Bu soruya çok büyük bir ölçüde "ev" diye yanıtlanması (1258 kişi), insanların güvenlik açısından en zayıf noktasının evler olduğunu ortaya koymaktadır. Huzurun bulunduğu, günlük streten uzaklaşıldığı düşünülen evler, aynı zamanda insanın en korumasız ve zayıf olduğu yerlerdir. Ev kazalarının öldürücü olması, çocuk ev kazalarının sıklığı, hep bunun kanıtlarıdır. Demek ki, yaklaşımımızı iş kazalarının ötesine götürüp, tüm kazalara bakmalıyız.

En yüksek sayıda yanıt alan bu soruyu izleyen en yüksek yanıt şu soruya verilmiştir :

- İSİG çalışmalarında aşağıdakilerden hangisi daha büyük önem kazanmaktadır ? (% 24,9 ekip çalışması, % 21,6 uzmanlık, % 20,1 katılım sağlanması, % 17,6 süreklilik, % 15,7 deneyim)

Burada dikkat çekici olan, beş yanıtın da birbirine yakın sayıda seçilmiş olmasıdır. Oransal olarak %15-25 arasında seçilmişlerdir. Toplumca tümünün de benimsendiğini kabul etmek zorundayız.

Yüksek sayıda yanıtlanan sorulardan biri de şudur :

- Türkiye'de İSİG'in gelişmesini tetikleyen en önemli etken hangisi olmuştur? (% 41 İş teftişi, % 32,5 Büyük iş kazalarına karşı halkın duyduğu tepki, % 15,8 Sendikaların uğraşları, % 10,7 meslek odalarının ilgilenmesi)

Diğer sorularda da görüldüğü gibi, toplum, Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın iş teftişini önemsemekte, ama yeterli görmemektedir. Hatta aşağıdaki sorunun yanıtlarına bakarak İSİG'in zayıf noktası olarak tanımlandığını da görebiliriz :

- Türkiye'de İSİG'in en zayıf noktası hangisidir ? (%41,3 İş Teftişi, %34,7 İSİG eğitimi, % 10,8 işsizlik, % 8,9 sermaye yetersizliği)

Diğer bir soruya verilen yanıt bu düşüncemizi pekiştirmektedir :

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

• Türkiye'de işyerlerinde iş sağlığı güvenliğinin gelişiminde iş teftişinin etkisine kaç puan verirsiniz? -en yüksek puan 5'tir- (%43,6 = 1, %22,8 = 2, % 14,9 = 3, % 10,4 = 4 ve % 8,3 =5)

Ancak şu bir gerçektir ki, iş teftişi sosyal tarafların İSİG bilinç ve sahiplenme düzeyinden ve kamuoyu duyarlılığından kopuk değildir. İşçi sendikalarının eylemliliği konusuna baktığımızda, kamuoyunda yeterli bir hoşnutluğun olmadığı ortaya çıkmaktadır.

• İşyerinde, İSİG'in gelişiminde işçi sendikalarının çalışmalarına kaç puan verirsiniz? -en yüksek puan 5'tir- (%65,9 = 1, %11,6 = 2, % 10,1 = 3, % 9,4 = 4 ve % 2,9 =5)

İşçiler kendi haklarına sahip çıkmadıkları sürece, kendi canlarını hiçe saydıkları sürece, yapılan tüm çabalar boşunadır. Böylece iş yasasının 77.maddesinde söylenen "işveren gerekli önlemleri alır; işçi de uyar" sözü havada kalmaktadır. Çünkü işçi "uymasam da olur" diyorsa, işveren yalnız "iş teftişi" kendisini zorladığı kadar "önlemleri alır".

Ancak toplum, işçilerin kendi haklarına sahip çıkmaları için, daha önlerinde aşılması gereken bir çok engel olduğu düşüncesindedir. Bu engelleri şöyle sıralayabiliriz :

1. İşsizlik aşılmadığı sürece ne işçi örgütlenmesi ne de İSİG düzeyi yükseltilebilir (52 kişi, %31)
 2. İş sağlığı güvenliğinden önce, her konuda toplumun haklarına sahip çıkması için örgetlenmesi gerekir (50 kişi, % 30)
 3. Her şeyi başı hesap sorma, başarısızlıkların hesabı sorulmalı (47 kişi, % 28,1).
 4. Umutsuzlar, hiçbir şey değişmez (18 kişi, %10,8)
- Geçirilmiş deneyimlere önem veren katılımcılar şu önerileri de sahiplenmektedirler :

1. İşverenler yasaların öngördüğü önlemleri uygulamalıdır (85 kişi)
2. Türkiye'de İSİG mevzuatı yetersizdir, geliştirilmelidir (60 kişi).
3. Taşeron (alt işveren) uygulamasından vazgeçilmelidir (53 kişi)
4. İş güvenliği önlemleri ancak devletin etkin denetimi ile aldırılabilir (49 kişi),
5. Devlet cezaları ağırlaştırılmalıdır (35 kişi),
6. Kayıt dışı ekonomi ile mücadele iş sağlığı güvenliğinin bir boyutudur (34 kişi kişi),
7. İşçilere iş güvenliği eğitimi verilmelidir (24 kişi),
8. "Kaza geliyorum demez" (Yani yapacak bir şey yok?!) (18 kişi)
9. Önce iş güvenesi artırılmalıdır (17 kişi).

Bir çoğu, konunun uzmanlarının da paylaştığı bu öneriler, toplumun bu konuya ne ölçüde sağlıklı yaklaştığının ve bu seslere mutlaka kulak verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Yine kulak verilmesi gereken, toplumun, devletten (yani ÇSGB'den) çok şey beklediğidir.

"Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı, eylem planında önceliği hangisine vermelidir?" diye sorulduğunda, yalnızca 18 kişi, "kriz dolayısıyla hafifletilen işyeri denetimlerinin tümüyle kaldırılması" düşüncesini dile getirmiştir. Devletin bu alandan çekilmesi gerektiğini dillendirdiğini düşündüğümüz bu görüşün karşısında iki ağırlıklı yanıt vardır:

1. İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nın çıkarılması (220 kişi)

2. İş kazalarının azaltılması için denetimin etkinleştirilmesi (111 kişi)

Meslek hastalıklarının önüne geçilmesi için hekimlerin ve toplumun bilinçlendirilmesi de 61 kişi tarafından öncelikli bir hedef olarak görülmektedir.

Eğitim toplumun üzerinde titizlikle durduğu konulardan biridir. Ancak bu eğitimleri kimin yapması gerektiği konusunda toplum bilincinde bir berraklık yoktur:

KURUM	İşçi Eğitimi	İşyeri Hekimi Eğitimi	İş Güv. Uzmanı Eğitimi
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	105	123	37
Akredite edilmiş özel eğitim kuruluşları	68	-	-
TTB, TMMOB gibi meslek odaları	65	93	74
İşyerinin kendi elemanları	54	-	-
Üniversiteler	-	83	94

Bugün toplumun bilincindeki bulanıklık, alanı tümüyle etkisi altına almıştır. Özellikle, 2003 sonrası Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bu konuda yapılan tüm çalışmaları kontrol altına alma ve yönetme isteği, daha önce bu konuda çalışmış ve belli bir konum elde etmiş kurumların bundan vazgeçmeme mücadelesi, gündeme damgasını vurmuştur. Toplum da bunu gözlemlemekte ve kendince değerlendirmektedir. Bu bakımdan, ilk on yılın son sorusunu, 2010 yılında da İSİG alanında belirsizlikler giderilemedi. Bundan birinci derecede sorumlu kurumun hangisi olduğunu düşünüyorsunuz?" oluşturmuştur. Alınan yanıtlar, toplum beklentisinin en yüksek olduğu kesimi sorumlu tuttuğunu ortaya koymaktadır:

Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı (176 kişi, % 69)

Meslek odaları	(37 kişi, % 14)
Danıştay	(19 kişi, % 7)
İşçi sendikalar	(13 kişi, % 5)
Ulusal İSİG Konseyi	(7 kişi, % 3)
Diğer	(5 kişi, % 2)

Sonuç olarak, işçilerin ya da sıradan yurttaşların İSİG konusundaki görüşlerini toplamaya ve size duyurmaya devam edeceğiz. Ama önemli olan yetkililerin bu seslere kulak vermesi ve kulak verdiğini de bu konuya gönül verenlere hissettirmesidir. Bu görüşlere katılmasa da neden katılmadığını duyurmalıdır. Ama ister katılsın, ister katılmasın bu seslerin daha etkili olarak kendini duyurması için mekanizmalar geliştirmelidir. Böylece daha çok insan görüşlerini duyurma ve kabul ettirme uğraşına girer. En azından İSİG alanında, konuşan ve eylemli bir toplum haline dönüşebiliriz. Sağlıklı bir çalışma ortamına kavuşmak için başka bir çare var mı? Yoksa siz iş kazalarının kader olduğuna inananlardan mısınız?

TABLO : ANKET SORULARI VE YANITLAYAN SAYISI

ANKET SORUSU	YANITLAYAN SAYISI
İsguvenligi.net 'in yeni tasarımını nasıl buldunuz?	32
Çalıştığınız işin sağlığını ne kadar tehdit ettiğini düşünüyorsunuz?	0
İşyerinizde sağlığını tehdit eden etkenler giderilebilir mi?	13
Türkiye'de İSİG'in en zayıf noktası hangisidir?	528
"Sağlık Güvenlik Çevre" için bir sihirli değneğiniz olsa ve bir kez kullanabilecek olsanız, nereye dokunmak istersiniz?	25
Nerede sağlık, güvenlik, çevre yönünden kendinizi daha güvende hissediyorsunuz?	1628
Sağlık, güvenlik, çevre alanında sizce en acil müdahale gerektiren hangisidir?	22
İSİG konusunda hangi branştan eleman görevlendirilmelidir?	33
Elli ve daha fazla işçi çalıştıran sanayi kuruluşlarında, iş güvenliği mühendisi çalıştırılması zorunlu olmalı mıdır?	33
İş kazalarının önlenmesinde, kaza zincirinin hangi halkası en büyük önem taşır?	38
İş kazalarının oluşmasında aşağıdaki nedenlerden hangisi etkili olmaktadır?	68
İş yasası tasarkısını hazırlayan siz olsaydınız, hangi konuya öncelik verirdiniz?	48
İş kazalarının oluşmasında en fazla sorumlu olan kesim aşağıdakilerden hangisidir?	41
KOBİ'lerde iş kazalarının çok fazla olmasının nedenleri nelerdir?	36
Sizce "2B-Orman Vastfını Yitirmiş alanların İmara Açılması Yasası"nın (eğer çıkarsa) İSİG açısından riskleri nelerdir?	10
Sizce hangisi daha önemli? Sağlık? Güvenlik? Demokrasi? Çevre?	40
Yeni iş kanunu ile getirilen yeniliklerden hangisi sizin için daha önemli?	28
Yeni iş kanunu ile getirilmeyen aşağıdaki hükümlerden sizce hangisi mutlaka yasada bulunmalıydı?	49
SSK hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devrini nasıl karşılıyorsunuz?	145
İşyeri hekimlerinin eğitimlerinin kim tarafından yapılmasını desteklersiniz?	310
İş güvenliği uzmanlarının eğitimlerinin kim tarafından yapılmasını desteklersiniz?	292
Sizce, İSİG, bir çok bilim dalını ilgilendiren karakterini de göz önünde tutarak, hangi kanalla yürütülmelidir?	214
Çalışanların İSİG eğitimini hangi kuruluşun yapması daha etkili olur?	292
İSİG çalışmalarında hangisi daha önemlidir? Ekip çalışması ? Uzmanlık? Katılım sağlanması? Süreklilik? Deneyim?	1147
Ekonomik yönden zayıf olan işçilerin örgütlenerek işveren karşısında haklarını savunmalarının, İSİG düzeyinin yükseltilmesine ne ölçüde katkıda bulunabileceğini düşünüyorsunuz?	167
Türkiye'de İSİG'in gelişmesini tetikleyen en önemli etken hangisi olmuştur?	633
Türkiye'de işyerlerinin İSİG gelişiminde iş teftişinin etkisine kaç puan verirsiniz?	241
Türkiye'de işyerlerinin İSİG gelişiminde işçi sendikalarının çalışmalarına kaç puan verirsiniz?	138
31 Ocak 2008'de Davutpaşa'da meydana gelen iş kazasının bize öğrettiği en önemli ders nedir?	178
Tuzla tersanelerinde peşpeşe meydana gelen kazalarda temel önlem ne olmuştur?	197
Türkiye'de sağlık güvenlik çevre konusundaki bilimsel-teknik bilgi birikimi ne düzeydedir?	113
ÇSGB 2009-2011 eylem planında önceliği neye vermelidir?	410
2010 yılında da İSİG alanında belirsizlikler giderilemedi. Bundan birinci derecede sorumlu kurumun hangisi olduğunu düşünüyorsunuz?	257

Bir Yazı Yarışması Duyurusu :

1. “Toplumsal Sorumluluğumuz” Yazı Yarışması

Vakfımız, eşitsiz konumdaki gruplara yönelik çalışmalarının yanında sosyal politika alanına da emek vermektedir. Bireylerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiğini düşünmekte ve bu konudaki farkındalığı arttırmayı amaçlamaktadır.

Daha önce, çalışan çocuklara yönelik 8 yıl üstüste fotoğraf ve iki yıl karikatür yarışmaları düzenlediğimiz gibi; düşünce ortamları oluşturarak toplum duyarlılığını ve katılımcılığı arttırmaya çalıştık. Bütün bunları da kitap olarak ya da Çalışma Ortamı dergilerimizde ve internet sayfalarımızda yayınladık.

Bu kez, “Toplumsal Sorumluluğumuz” başlığı altında, her yıl toplumsal konuları irdeleyen yazı yarışmaları düzenleyeceğiz. Böylece bir başka dalda yazın ve düşün alanındaki eserleri kitlelerle paylaşmayı amaçlıyoruz. Şimdiden tüm katılımcılara başarılar diliyoruz. Bizlere yazılarınızla ve bu yarışmayı çevrenize duyurarak katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Konu :

Toplumsal sorumluluk kavramının irdelemesi; yalnız başkalarında değil, kendi özelinde de bu konudaki eylemliliğinin sorgulanması ve çözüm önerilerinin sunulması.

Gerekece :

Bir kişi başını kaldırıp, kendi dışındakileri görebiliyorsa, onun da “görünür” olduğuna inanıyoruz. Başkasına “değer” veren insanın “değer”li olacağını görüyoruz. Onun için topluma karşı sorumluluklarımızı yerine getirmemiz, aynı zamanda toplumun da bize karşı sorumluluklarını yerine getirmesini sağlar. Başka bir deyişle, her şey bir etki-tepki, nimet-külfet ve etme bulma dünyasıdır. Bu gerçeğin bir kez daha anımsanması gerektiği inancındayız.

2011 yılı içerisinde sonuçlanacak olan yazı yarışmamızda, durum-sorun-çözüm sistematiği içinde sizlerden kendinizi ve bireylerin toplumsal sorumluluğunu sorgulayan yazılar bekliyoruz.

Ön koşullar :

- Tek yazarlı olmalıdır.
- Oili arı olmalı ve özenli kullanılmalıdır
- Yazı Times New Roman ile çift aralık olarak yazılmalı ve sekiz sayfadan kısa onaltı sayfadan uzun olmamalıdır.

- Yarışmaya yazı gönderenler, ödül alan ve ön elemeyi geçen çalışmalarının, hakemli bir dergi olan Çalışma Ortamı dergisinde, Vakfın internet sitelerinde ya da kitap olarak yayınlanması hakkını da Vakfa devretmiş olmaktadırlar.

- Gönderilen yapıtlar iade edilmez.

Süre :

Yazıların en son gönderilebileceği tarih 31.12.2011’dir. Sonuçlar en geç 1 Mart 2012 tarihinde açıklanacaktır.

Seçici Kurul :

- Prof.Dr.Alpaslan Işıklı (Tüm Öğretim Elemanları Derneği Bşk)
- Oya Fişek (Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı Bşk.)
- Dr. Alper Akçam (Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Dern.Ank.Şb.Bşk)
- Ahmet Abakay (Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı)
- Dr.Bülent İlik (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Çankaya Şube Bşk.)

Yazılar değerlendirilirken şu ölçütler dikkate alınacaktır :

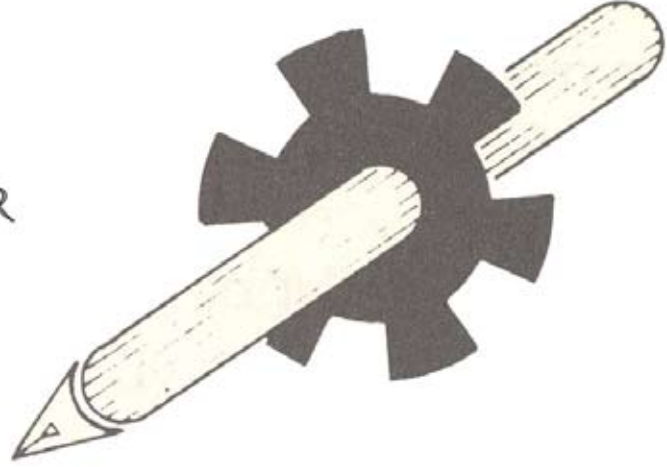
- Özgünlük düzeyi
- Düşünce derinliği ve değeri
- Yazım ve sunum niteliği
- Dilin kullanımı
- Tartışma ve yorumlama düzeyi
- Toplumu ileri taşıma amacı, aydınlanmayı temsil niteliği.

Ödül :

- Birincili : 1 000 TL
- İkincilik : 600 TL
- Üçüncülük : 300 TL

FİŞEK ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞAN ÇOCUKLAR
BİLİM VE EYLEM
MERKEZİ VAKFI

1. Toplumsal Sorumluluğumuz Yazı Yarışması

Konu: Toplumsal sorumluluk kavramının irdelenmesi, yalnızca başkalarında değil, kendi özelinde de bu konudaki eylemliliğinin sorgulanması ve çözüm önerileri

Son Katılım Tarihi: 31 Aralık 2011

Birincilik Ödülü: 1000 TL

İkincilik Ödülü: 600 TL

Üçüncülük Ödülü: 300 TL

<http://www.fisek.org.tr>

Tel: 312-4197811

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Seyyar Zımpara Taşı İle Taşlama Yapılması

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: İşçi seyyar zımpara taşıma aparatı ile yüksekteki bir çelik sacın kenarını taşıyarak çapakları temizlemektedir..

İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. İşçinin gözüne çapak, toz veya kıvılcım düşebilir. Çok ciddi göz yaralanmalarına ve görme bozukluklarına neden olabilir.
2. Kıvılcımlar işçinin yüzünü ve elini yakabilir.
3. İşçinin ayağının altına koyduğu yükseltme / I demiri kayabilir, içi düşebilir. Bu durumda elindeki aparat vücutta çok ciddi – hayati tehlike yaratabilecek - kesiklere neden olabilir. İşçi başını zemine veya sehpaye çarparak ciddi yaralanmaya ve vücudunda kırıkların oluşmasına neden olabilir.
4. Kıvılcım elbisesinin açık yerinden vücuda girerek yanıklara neden olabilir.
5. İş elbisesinde ve elektrikli el aletinin kordonunda yanıklara neden olabilir.
6. İşçi inerken düşebilir.

> Yanıtı 4. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞCI
Prof.Dr. Cahit TALAS

İÇİNDEKİLER

- **ÇOCUK HABER**
Her Yer Kan ve Barut Kokuyor; Gözyaşı Seller Gibi Akıyor 2
Derleyen : Emirali KARADOĞAN
- **YAŞAM**
OSTİM Patlamalarının İlk Düşündürdükleri 5
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Çim Biçerken İş Güvenliğini Düşün 6
Mustafa TAŞYÜREK
- **BÜYÜTEÇ : Öğrenci Sağlığı**
Üniversite Öğrencilerinin Yaşama ve Öğrenim Koşulları 8
A. Gürhan FİŞEK
Zor Durumda Kalan Üniversite Öğrencileri 11
Özlem BAK, Guldauryen MANAKHMYET, Emre PARLAK, Sabriye TAMOL, Ömer YELLI
İlköğretimde Seçeneksizlerin Seçeneği Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına Köy Enstitüleri Penceresinden Bakmak 13
Umur AŞKIN
- **TOPLUM**
Rüya Gibi Bir Başarı Öyküsü 16
Erdoğan BOZBAY
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
İşyeri Şiddeti ve Taciz : Bir Avrupa Fotoğrafı 17
Taner AKPINAR
- **VAKIF HABERLERİ**
e-Oylama Yoluyla İşçi Sağlığı İş Güvenliğinde Katılım 18
A. Gürhan FİŞEK
- **VAKIF HABERLERİ**
Bir Yazı Yarışması Duyurusu :
1. "Toplumsal Sorumluluğumuz" Yazı Yarışması 21
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
Seyyar Zımpara Taşı İle Taşlama Yapılması 23
Mustafa TAŞYÜREK

Kütüphane

Fusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamı

<http://kutuphane.fisek.org.tr>

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • **Faks:** 0312 425 28 01 - 395 22 71
• Web sayfası: www.fisek.org.tr
- Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar, resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
• Sayı: 116 • Mayıs - Haziran 2011
• Ücretsizdir
- **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No:7/188
İskitler 06060 ANKARA
Tel: 0312 384 30 70 (Pbx) • Fax: 0312 384 30 57
Baskı Tarihi : 10 Mayıs 2011